

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: Historie

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: Historie – Humanitní studia se zaměřením na vzdělávání

VZESTUP ŠLECHTICKÉHO RODU
TRČKŮ Z LÍPY
THE RISE OF THE NOBLE FAMILY
OF TRČKA OF LÍPA

Bakalářská práce: 13–FP–KHI–68

Autor:

Pavčina CHARVÁTOVÁ

Podpis:

.....

Vedoucí práce: Mgr. Jaroslav Zelenka

Konzultant: PhDr. Martin Musílek

Počet

stran	grafů	Obrázků	Tabulek	pramenů	Příloh
67				5	4

V Liberci dne: 28. června 2013

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra historie

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(pro bakalářský studijní program)

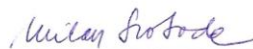
pro (kandidát): Pavlína Charvátová
studijní obor (kombinace): Německý jazyk - Historie se zaměřením na vzdělávání
Název BP: Vzestup šlechtického rodu Trčků z Lípy
Název BP v angličtině: The Rise of the noble family of Trčka of Lípa
Vedoucí práce: Mgr. Jaroslav Zelenka
Konzultant: PhDr. Martin Musílek
Termín odevzdání: květen 2012

Poznámka: Podmínky pro zadání práce jsou k nahlédnutí na katedrách. Katedry rovněž formulují podrobnosti zadání. Zásady pro zpracování BP jsou k dispozici ve dvou verzích (stručné, resp. metodické pokyny) na katedrách a na Děkanátě Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické TU v Liberci.

V Liberci dne 6.12.2010

děkan

vedoucí katedry

Převzal (kandidát): PAVLÍNA CHARVÁTOVÁ

Datum: 18. 4. 2013

Podpis:

Název BP: VZESTUP ŠLECHTICKÉHO RODU TRČKŮ Z LÍPY

Vedoucí práce: Mgr. Jaroslav Zelenka

Cíl: Hlavním cílem práce je zmapovat osudy prvních generací šlechtického rodu Trčků z Lípy a zachytit jejich vzestup v mocenské hierarchii českého pozdně středověkého státu. Studie nastíní vývoj pozemkové držby tohoto rodu.

Požadavky: Znalost německého a latinského jazyka, základy paleografie.

Metody: Analýza písemných pramenů jak diplomatické, tak narativní provenience. Kritické zhodnocení dosavadního bádání na dané téma.

Literatura: František Šmahel, Husitská revoluce, Praha 1996
Rudolf Urbánek,
Věk poděbradský I-IV, Praha 1915-1962
Petr Čornej, Velké dějiny zemí Koruny české VI, Praha - Litomyšl 2007
Josef Macek, Česká středověká šlechta, Praha 1997
August Sedláček, Hrady, zámky a tvrze Království českého I-XV, 1995-1999
(3. vyd)

Čestné prohlášení

Název práce: Vzestup šlechtického rodu Trčků z Lípy

Jméno a příjmení autora: Pavlína Charvátová

Osobní číslo: P08000866

Byl/a jsem seznámen/a s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má bakalářská práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval/a samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložil/a elektronickou verzi mé bakalářské práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedl/a jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne: 28. června 2013

Pavlína Charvátová

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce Mgr. Jaroslavu Zelenkovi za cenné rady, konzultace a strávený čas, který mé práci věnoval. Chtěla bych také poděkovat rodině a příteli, kteří mne po celou dobu studia podporovali.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá osudy prvních generací šlechtického rodu Trčků z Lípy. Zaměřuje se zejména na ekonomický a politický rozmach od konce 20. let 15. století až do roku 1526.

Ve svém zkoumání zachycuje nejprve Mikuláše Trčku na Lipnici, který vstoupil do husitských válek jako neznámý příslušník nižší šlechty a vyšel z nich s významným politickým vlivem a majetkem, z kterého postupem doby učinil rozsáhlou rodovou základnu. Jeho synové Mikuláš starší na Vlašimi a Burian na Lipnici v rozšiřování trčkovského majetku pokračovali a dokázali si zajistit i stabilní pozice na politické scéně. Nejvýznamnějším členem první generace rodu byl Mikuláš mladší, který se zabýval především obchody na severovýchodě a východě Čech, kde vybudoval rozsáhlá panství. Další příslušníci v porovnání s Mikulášem mladším se příliš o zveličení dominia nezasloužili, ale snažili se přinejmenším dědictví udržet a zvelebit.

Klíčová slova

Trčkové z Lípy, Mikuláš Trčka na Lipnici, Burian I. Trčka na Lipnici, Mikuláš starší Trčka na Vlašimi, Mikuláš Trčka mladší na Lichtenburku, Burian II. Trčka na Lipnici, Jan starší Trčka na Lipnici, Zdeněk, Vilém a Mikuláš z vlašimské větve rodu, husitská revoluce, šlechta, Vlašim, Lipnice, Zikmund Lucemburský, Ladislav Pohrobek, Jiří z Poděbrad, Vladislav II. Jagellonský, Ludvík Jagellonský.

Annotation

This thesis deals with the lives of the first generation of the noble Trčka of Lipa. It focuses mainly on economic and political boom since the late 15th of the 15th century until 1526. In their study shows the first Nicholas Trčka of Lipnice, who joined the Hussite wars as an unknown member of the gentry and out of them with significant political influence and property, of which over time has made extensive ancestral base. His sons Nicholas older to Vlašim and Burian Lipnice expanding Trckovsky property continued and managed to secure a stable position in the political arena. The most important member of the first generation of the family was younger Nicholas, who dealt mainly trades in the northeast and east Bohemia, where he built a large estate. Other members are not overstate the dominion deserve, but at least they tried to keep a meliorate heritage.

Keywords

Trčkové of Lípa, Nicholas Trčka Lipnice, Burian I. Trčka Lipnice, Mikuláš older Vlašim, Mikuláš younger Trčka Lichtenburk, Burian II. Trčka Lipnice, Jan older Trčka Lipnice, Zdeněk, Vilém and Mikuláš of Vlašim, hussite revolution, nobility, Vlašim, Lipnice, Sigismund of Luxemburg, Ladislav the Posthumous, George of Poděbrady, Vladislav II. Jagiello, Ludvík Jagiello.

Obsah

1 Úvod	9
1.1 Kritika pramenů a literatury	10
2 Česká a moravská šlechta v období pozdního středověku	11
2.1 Charakteristika šlechty a její vnitřní diferenciaci v pozdním středověku.	11-12
2.2 Vyšší a nižší šlechta.	13-14
3 Trčkové z Lípy	14
4 Období husitských válek	15
5 Nástup k moci a získávání majetku za císaře Zikmunda	16
5.1 Mikuláš Trčka z Lípy a na Lipnici	16-19
6 Mikuláš Trčka v době čtrnáctiletého bezvládí v českých zemích	20-25
7 Trčkové v době vlády Jiřího z Poděbrad	26
7.1 Mikuláš Trčka z Lípy a na Lipnici.....	26-27
7.2 Synové Mikuláše Trčky na Lipnici – Burian, Zdeněk a Mikuláš	27-29
7.3 Státní funkce a majetkové obchody Buriana Trčky.	29-31
7.4 Synové Buriana na Lipnici – Mikuláš, Burian, Jiří a Melchisedech.	32
8 Konec vlády Jiřího z Poděbrad a hromadění majetku Trčků z Lípy za vlády Jagellonců	32
8.1 Bratři Mikuláš, Burian, Jiří a Melchisedech.	32
8.2 Mikuláš starší Trčka z Lípy na Vlašimi.	33-39
8.3 Mikuláš mladší Trčka z Lípy na Lipnici a Lichtenburku	39-49
8.4 Burian Trčka z Lípy na Lipnici.....	50-53
8.5 Jan starší Trčka z Lípy na Lipnici.	54
8.6 Bratři z vlašimské větve rodu: Zdeněk, Vilém a Mikuláš.	55-57
9 Závěr	58-59
10 Seznam použitých pramenů a literatury	60-61
11 Seznam příloh	62

Seznam zkratk

AČ	Archív český
VdZKč	Velké dějiny zemí Koruny české

1. ÚVOD

Bakalářská práce na téma Vzestup šlechtického rodu Trčků z Lípy má za úkol zmapovat osudy prvních generací rodu. Zaměřuje se zejména na ekonomický a politický rozmach ve sledovaném období jednoho století, konkrétně od konce 20. let 15. století až do roku 1526.

Práce se nejprve zabývá obecným vymezením termínu šlechta, jeho charakteristikou a zásadním rozčleněním. Stručně se věnuje období husitských válek, z něhož přechází k prvnímu představiteli nižší nobility Mikulášovi, který si dokázal v polipanské době vybudovat na základě zápisem získaných držav církevní majetek, ten se mu podařilo později znásobit a zaujmout tak přední místo mezi šlechtici utrakvistického i katolického vyznání. Osudy dalších jeho nástupců se zabývají zejména rozšiřováním dědictví a politických prestižních pozic, jež získali díky přízni českých panovníků. Podle mého názoru k nejvýznamnějším zástupcům první generace rodu Trčků patřil bezesporu právě Mikuláš a dále jeho vnuk Mikuláš zvaný mladší, jemuž se podařilo vybudovat různá panství takového rozsahu, že patřil k nejbohatším šlechticům té doby a svým bohatstvím dokázal předčít i majetky nejdůležitějších aristokratů z panského stavu.

Snažila jsem se nashromáždit co nejvíce materiálu, který jsem byla nucena kvůli rozdílným údajům komparovat a následně vybrat ten, který jsem považovala za správný. Cílem práce je především poukázat na představitele nižší šlechty, kteří se uměli ve své době politicky prosadit a získat rozsáhlý majetek, což bylo až do husitských válek nepředstavitelné a nevídané.

1.1 KRITIKA PRAMENŮ A LITERATURY

I když se Trčkové z Lípy již v první třetině 15. století řadili k významným představitelům z řad nižší šlechty v Českém království, nevyšla žádná scelená monografie, která by se tomuto rodu věnovala. I v pramenech se o jejich politických a obchodních aktivitách dozvídáme pouze torzovitě. Z pramenných edic jsem v práci využila *Archív český*¹ a *Pozůstatky desk zemských*², které pojednávají zejména o majetkových transakcích. Z narativních pramenů mi posloužily *Staré letopisy české z rukopisu křížovnického*.³

Jedním z hlavních zdrojů jsou rozsáhlé knihy *Hrady, zámky a tvrze Království českého* od Augusta Sedláčka⁴, ty pojednávají o získaném a prodaném majetku i o samotném rodu Trčků z Lípy. Zásadní dílo je článek od Lenky Dvořákové⁵, který se celkem podrobně zabývá majetkovým vývojem Trčků z Lípy ve sledovaném období.

V prvním celku práce šlechta jsem se inspirovala *Českou středověkou šlechtou*⁶ a *Jagellonským věkem v českých zemích*⁷ od Josefa Macka a využila jsem i dílo *Tvář stárnoucího středověku*⁸ od Jaroslava Mezníka.

Regionálními dějinami se zabývají následující autoři, kteří se ve svých pracích zmiňují o Trčkách z Lípy. Nejvíce mi posloužila díla od Tomáše Šimka,⁹ Jiřího Háse,¹⁰ Jindřicha Francka,¹¹ Ferdinanda Menčíka,¹² Josefa Roštlapila,¹³ Kateřiny Pastyříkové¹⁴ a Františka Augusta Slavíka.¹⁵

¹ *Archív český: čili Staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích díl I-VI.*, Ed. František PALACKÝ, Praha 1840-1872. Tamtéž, *díl X-XII*, XV, XVII, XXII, XXIII., Ed. Josef KALOUSEK, Praha 1890-1906. Tamtéž, *díl XXXII.*, Jaromír ČELAKOVSKÝ, Praha 1915.

² Josef EMLER (ed.): *Pozůstatky desk zemských království českého roku 1541 pohořelých II*, Praha 1872.

³ František ŠIMEK – Miloslav KAŇÁK, *Staré letopisy české z rukopisu křížovnického*, Praha 1959.

⁴ August SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze Království českého, díly I., II., IV., V., VIII., X., XII., XV.* Praha 1993-1998.

⁵ Lenka DVOŘÁKOVÁ, *Trčkové z Lípy na přelomu 15. a 16. století*, in: *Proměny feudální třídy v pozdním feudalismu*, Praha 1976.

⁶ Josef MACEK, *Česká středověká šlechta*, Praha 1997.

⁷ Josef MACEK, *Jagellonský věk v českých zemích 2*, Praha 1994.

⁸ Jaroslav MEZNÍK, *Tvář stárnoucího středověku. Výbor článků a studií*, Brno 2008.

⁹ Tomáš ŠIMEK a kol., *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. VI. Východní Čechy*, Praha 1989.

¹⁰ Jiří HÁŠ, *Šlechtické rody na Rychnovsku*, Praha 2001.

¹¹ Jindřich FRANCEK, *Dějiny Jičína*, Praha 2010.

¹² Ferdinand MENČÍK, *Dějiny města Jičína, 1. díl, 1. sv.*, Jičín 1902.

¹³ Josef ROŠTLAPIL, *Rod pánů Trčků z Lípy*, in: *Paměti města Dobrušky panství opočenského*, Dobruška 1887.

¹⁴ Kateřina PASTYŘÍKOVÁ, *Trčkové v severních Čechách*, in: *Děčínské vlastivědné zprávy 12 č. 2*, Děčín 2002.

¹⁵ František August SLAVÍK, *Dějiny města Vlašimě a jeho statku*, Tábor 1889.

2. ČESKÁ A MORAVSKÁ ŠLECHTA V OBDOBÍ POZDNÍHO STŘEDOVĚKU

Označení „šlechta“ pochází ze starohornoněmeckého *slachta*, či středohornoněmeckého *slachte* a znamená „rod, původ, kmen“. ¹⁶ S termínem „šlechtic“ se poprvé v českých textech setkáváme na začátku 14. století. Tento výraz označuje muže, jenž vyniká nad ostatními urozeností, mocí, majetkem a mimořádnými morálními vlastnostmi. ¹⁷ Nejprve se označením šlechta míní vlastnosti a schopnosti nejvyšších aristokratických členů, o něco později se stane synonymem pro pány tzv. vyšší šlechtu a až od poloviny 15. století se čím dál tím víc vztahuje ke skupině držitelů moci a svobodných držitelů pozemkového majetku. ¹⁸

Podle Josefa Macka byla šlechta „*zámožná privilegovaná třída, která ovládala poddané, drala se k politické moci a posilovala přitom svou majetkovou základnu.*“ ¹⁹ Příslušníci šlechty stáli v čele zemských úřadů, tvořili jádro stavovské obce a aktivně zasahovali do mezinárodních vztahů českých zemí. ²⁰

2.1 CHARAKTERISTIKA ŠLECHTY A JEJÍ VNITŘNÍ DIFERENCIACE V POZDNÍM STŘEDOVĚKU

Jednou z hlavních charakteristik definující šlechtice v první polovině 14. století byl šlechtický styl života. Šlechtic byl především bojovník, ale mohl také zastávat veřejné funkce a sloužit na dvoře panovníka nebo nejvýznamnějších pánů. Na počátku 14. století nebylo pro šlechtice důstojné, aby se věnoval řemeslu a obchodu. Ale již od poloviny 15. století začínala šlechta hospodařit. Šlechtic byl také vlastníkem nebo držitelem venkovských dvorů různého rozsahu a stával se tak vrchností pro poddané. Od jiných vrstev obyvatelstva se odlišoval zejména svobodou, urozeností tzn., že pocházel ze šlechtických rodičů a podléhal zemskému soudu. ²¹

Důležitým znakem je urozený původ ze strany šlechtických předků a mimořádně zděděné vlastnosti, přičemž obě rozhodující složky urozenosti se opíraly o moc a vlastnictví majetku. Na urozenost se kladl čím dál větší důraz. V druhé polovině 15. století se jím mohl stát jen ten, kdo prokázal své šlechtické předky dvě generace zpátky nebo vlastnil panovnickou nobilitační listinu a v tom okamžiku byl dotyčný i jeho potomci či vnuci

¹⁶ Josef MACEK, *Česká středověká šlechta*, Praha 1997, s. 9.

¹⁷ Tamtéž, s. 10.

¹⁸ Tamtéž, s. 21.

¹⁹ J. MACEK, *Jagellonský věk v českých zemích 2*, s. 9.

²⁰ Tamtéž, s. 10.

²¹ Jaroslav MEZNÍK, *Tvář stárnoucího středověku. Výbor článků a studií*, s. 28.

považováni za příslušníky šlechty druhého řádu.²² Koncem 14. století se začala jasněji vymezovat vrstva pánů (barones, domini), pro kterou se ujal obecnější termín vyšší šlechta.²³ Pán je kolem roku 1500 chápán jako urozenec, člen rodu, který se řadí ke starobylému rodokmenu, rovněž vyniká i majetkem a politickou mocí.²⁴

Na druhé straně se vytvářela skupina nižší šlechty zahrnující rytíře, vladyky, zeman, panoše, many a nápravníky (milites, armiger, aj.)²⁵

Dlouhodobý vývoj formování vnitřní diferenciaci šlechty vyústil na konci 15. století ustálením právní hranice mezi vyšší a nižší šlechtou, přičemž proces výrazně urychlila husitská revoluce a s ní spojené společenské změny pohusitské doby, kdy došlo k vymezení stavu panského a rytířského.²⁶

²² Jaroslav MEZNÍK, *Tvář stárnoucího středověku. Výbor článků a studií*, s. 28-29.

²³ Tamtéž, s. 30.

²⁴ J. MACEK, *Jagellonský věk v českých zemích 2*, s. 26.

²⁵ J. MEZNÍK, *Tvář stárnoucího středověku. Výbor článků a studií*, s. 30

²⁶ Václav BŮŽEK a kol., *Věk urozených. Šlechta v českých zemích na prahu novověku*, Praha a Litomyšl 2002, s. 42.

2.2 VYŠŠÍ A NIŽŠÍ ŠLECHTA

Od počátku 14. století se začaly vytvářet panské rody, které zastávaly většinu důležitých zemských i dvorských úřadů a získaly i výsadní postavení v obsazování zemského soudu.²⁷

Proces formování panského stavu se výrazně urychlil v průběhu 14. století a vyvrcholil v 15. století zapsáním panských rodů do desek zemských. Na Moravě tak bylo učiněno v letech 1479-1481 a v Čechách roku 1500. Uzavření panského stavu znamenalo především jasné vymezení pravidel, jimiž se měla společnost řídit.²⁸

I přes výše uvedené výsadní postavení panstva náleželi příslušníci nižší šlechty k privilegované vrstvě společnosti, která si zachovala řadu výsad. Členy nižší nobility lze v obecném rámci definovat jako rozsáhlou, nehomogenní společenskou vrstvu urozenců a privilegovaných obyvatel Českého království, kteří nejsou členy panského stavu, ani nejsou obdařeni městským právem, ale přitom nejsou poddanými zatíženými povinnostmi peněžních či naturálních dávek nebo dokonce robotou.²⁹ Patřili tedy mezi svobodné urozené a náleželi i k zemské obci. Mohli vlastnit pozemkový majetek a jeho držbu vkládat do desek zemských. Měli právo účastnit se zemských sněmů a zastávat všechny úřady, které jim přenechali páni. Typickým rysem nižší šlechty byl styl obživy, jenž spočíval především ve vojenských službách panovníka, církve nebo i jiných vrchností.³⁰

K početně největší a rovněž společensky výše postavené části nižší šlechty 14. století patřili vladykové nebo též rytíři a zemané. Na nižším stupni společenského žebříčku se ocitali panoši.³¹ K nižší služební šlechtě se řadili také manové, ti plnili vojenské povinnosti i pomocné práce především na hradech feudálů. Na nejnižším stupni se nacházeli nápravníci. Ti pracovali především ve službách církevních institucí. Ve společenské hierarchii zaujíмали spodní hranici nižší nobility společně s poddanými.³²

Názorově nejednotní představitelé nižší šlechty nacházeli během husitské revoluce společný zájem ve vojenské oblasti, která se pro ně stávala náplní života a zdrojem obživy. Pro mnohé z nich představovala husitská revoluce slibný začátek jejich kariéry, která jim přinesla značný zisk pozemkového majetku a vzestup jejich rodu.³³

²⁷ František ŠMAHEL, *Husitská revoluce 1. Doba vymknutá z kloubů*, Praha 1995, s. 262.

²⁸ J. MEZNÍK, *Tvář státnoucího středověku*, s. 34.

²⁹ J. MACEK, *Jagellonský věk v českých zemích 2*, s. 43.

³⁰ Miloslav POLÍVKA, *Mikuláš z Husí a nižší šlechta v počátcích husitské revoluce*, Praha 1982, s. 11.

³¹ J. MEZNÍK, *Tvář státnoucího středověku*, 32.

³² J. MACEK, *Jagellonský věk v českých zemích 2*, s. 79-81.

³³ V. Bůžek a kol., *Věk urozených. Šlechta v českých zemích na prahu novověku*, 43.

Takový osud potkal mimo jiné i Trčky z Lípy, které husitská revoluce vynesla vzhůru na pomyslném společenském žebříčku, majetkové i politické prestiže mezi přední představitele šlechty pohusitské doby.

3. TRČKOVÉ Z LÍPY

Pro období po bitvě u Lipan jsou charakteristické rozsáhlé změny v držbě pozemkového majetku, které přispěly k vzestupu příslušníků nižší šlechty.³⁴ Z těchto změn tedy těžili nejenom příslušníci panského stavu, ale také část členů této skupiny, která vynikla nad úroveň svého stavu a spolu s nejbohatšími šlechtici vytvořila vrstvu aristokracie.³⁵

Mezi relativně bezvýznamné vladycké rody patřili na počátku husitské revoluce rovněž Trčkové z Lípy.³⁶ Původem šlo o chudý zemanský rod, který pocházel z vesnice Lípy u Smiřic na Hradecku,³⁷ a podle níž odvozovali svůj přídomek. Rod byl rozdělen na tři větve: „Salava“, „Trčka“ a „Lipský“, ale pouze větev Trčka se v českých dějinách proslavila.³⁸ Během 15. století si vybudovali rozsáhlé impérium a počátkem 16. století se zařadili mezi společenskou elitu českých zemí. Trčkové se objevovali při celé řadě důležitých událostí 15. století. Vynikali tedy nejen na poli válečnickém, ale zejména v oblasti diplomacie, kde působili ve službách českých králů, zastávali zemské úřady a v souvislosti s těmito funkcemi získávali a rozšiřovali své majetky. Jejich vydařená kariéra skončila v době třicetileté války, kdy byl poslední žijící člen mužské linie rodu Adam Erdman zavražděn společně s Albrechtem z Valdštejna v roce 1634 v Chebu.

Erb Trčků z Lípy tvořil trojdílný štít, nahoře černý, dole červený, se stříbrným břevnem uprostřed. Dominantu tvořily dva rohy, červený a stříbrný, se střídavě umístěnými červenými a stříbrnými praporky.³⁹

³⁴ Lenka DVOŘÁKOVÁ, *Trčkové z Lípy na přelomu 15. a 16. století*, in: *Proměny feudální třídy v pozdním feudalismu*, Praha 1976, s. 113.

Touto problematikou se také zabývá František ŠMAHEL, *Husitská revoluce 3. Kronika válečných let*, Praha 1996, 420 s.

³⁵ L. DVOŘÁKOVÁ, *Trčkové na přelomu 15. a 16. století*, s. 113.

³⁶ Tamtéž, s. 113.

³⁷ Jiří HÁS, *Šlechtické rody na Rychnovsku*, Praha 2001, s. 98.

³⁸ Ferdinand MENČÍK, *Dějiny města Jičína, 1. díl, 1. sv.*, Jičín 1902, s. 33.

³⁹ Jindřich FRANCEK, *Dějiny Jičína*, Praha 2010, s. 63.

4. OBDOBÍ HUSITSKÝCH VÁLEK

Po smrti krále Václava IV. v srpnu 1419 se dědicem stal jeho mladší bratr Zikmund, ten však právě válčil s Turky na jihohouherských hranicích. Navíc se nevyjádřil k podmínkám nástupu na český trůn, které mu předložili čeští politikové kališnického vyznání. Nastalo tedy znovu období bezvlády v českých zemích, v němž radikální představitelé husitského hnutí začali ničit umělecká díla a luxusní oděvy v Praze. Následně obsadila radikální skupina husitů pod vedením Jana Želivského druhou pražskou pevnost Vyšehrad.

Koncem března roku 1420 došlo k první velké bitvě u Sudoměře, kde dokázali husité zvítězit. V této době vedlejší země Koruny české přijaly Zikmunda za svého vládce, jen Čechy mu kladly podmínky, na které nechtěl přistoupit. Zanedlouho v létě téhož roku se před Prahou seskupilo křížácké vojsko v čele s králem Zikmundem a o obleženém městě rozhodla dne 14. července bitva u Vítkova, odkud husité vyšli znovu vítězně. Po porážce se nechal Zikmund v chrámu sv. Víta korunovat a z Prahy odešel. Univerzitní reformátoři sepsali hlavní zásady husitství tzv. čtyři pražské artikuly, které zdůrazňovaly svobodu kázání, přijímání pod obojí, zákaz přepychu duchovenstvu a požadavek trestu smrtelných hříchů. I přes jasné kladené požadavky husité nebyli ve svých názorech jednotní, a tak se postupem doby vyvinuly dvě skupiny husitů radikální a umírnění.

Až do března 1422 měl v Praze značný vliv radikální husita Jan Želivský, jehož přívrženci v roce 1421 svrhli staroměstskou radu a Nové i Staré Město spojili pod vládu společné rady. Nakonec nechali staroměstští konšelé Želivského popravit. V létě 1421 zasedal zemský sněm v Čáslavi, kde jeho členové prohlásili čtyři artikuly za zemský zákon, Zikmunda zbavili práva na český trůn a zvolili dvacetičlennou vládu, která se však u moci dlouho neudržela.

V letech 1421 a 1422 proběhla druhá křížová výprava. Roku 1422 se podařilo husitům pod vedením Jana Žižky opět zvítězit, tentokrát u Havlíčkova Brodu. Od této doby velel Žižka východočeským orebitům, kterým dal vojenský řád. Následující dva roky porazil nejprve vojsko Čeňka z Vartemberka u Hořic a posléze pražské vojsko u Malešova.

Dva roky po smrti Jana Žižky v roce 1426 husité pod vedením Prokopa Holého porazili míšeňská vojska třetí křížové výpravy u Ústí nad Labem. Z dalších dvou křížových výprav sešlo. K rozhodující bitvě došlo až 30. Května 1434 u Lipan, kde se střetla vojska umírněných husitů a radikálů. Vítězně z této bitvy vyšel umírněný proud husitství, a tím revoluční fáze husitství skončila.

5. NÁSTUP K MOCI A ZÍSKÁVÁNÍ MAJETKU ZA CÍSAŘE ZIKMUNDA

5.1 MIKULÁŠ TRČKA Z LÍPY A NA LIPNICI

Mikuláši, jako prvním historicky doloženému představiteli rodu, se podařilo přivést svůj rod mezi nejvýznamnější aristokraty v zemi. Počátky jeho bohatství spadají právě do období husitských válek⁴⁰, do kterých vstoupil jako chudý příslušník nižší šlechty ve službách utrakvistů, ale vyšel z nich jako muž s velkým majetkem a významným politickým vlivem.⁴¹

Již od konce 20. let 15. století začal Mikuláš získávat zprvu ve válečných výpravách, později nákupem a zápisem světský i církevní majetek.

V roce 1427 získal společně s táborským zemanem Jankem Holým z Nemošic hrady Náchod a Homoli nad Dušníky ležící v Kladsku, které měly za úkol střežit nejdůležitější přechod ze severovýchodních Čech do Kladska.⁴² Do soukromého vlastnictví se mohly dostat na základě zabavování majetků a vojenským výpravám. Podle A. Sedláčka Jan Holý koupil Náchod za 1500 kop a Mikuláš Trčka Homoli za 1000 kop českých grošů.⁴³

V roce 1428 koupil dům v Kutné Hoře v Časlavském kraji, který se stal v pozdější době hlavním dějištěm jeho politické činnosti.⁴⁴ Rok poté získal Mikuláš vesnici s hradem Světlá nad Sázavou, která dříve náležela vilémovskému klášteru. Později ji připojil ke svému lipnickému panství.⁴⁵ Období vlády Trčků bylo pro Světlou nad Sázavou dobou rozkvětu. Zvýšil se počet řemeslníků, dařilo se obchodu. Brzy se uplatnil i nově založený pivovar, a tak se do té doby bezvýznamná vesnice změnila v městečko.⁴⁶

Mikuláš se v této době zapojoval do válečných akcí, a to když na počátku března roku 1429 vpadl na Hradecko orebský hejtman Hynek Krušina z Lichtenburka, Hradečtí povolali na pomoc náchodské spojence Janka Holého a Mikuláše Trčku a dne 4. března se jim společnými silami podařilo Krušinovu družinu přemoci.⁴⁷ Posléze o Vánocích roku 1433 vyloupil Mikuláš dobytou Choceň společně s táborským hejtmanem

⁴⁰ L. DVOŘÁKOVÁ, *Trčkové z Lípy na přelomu 15. a 16. století*, s. 114.

⁴¹ Tamtéž, s. 114-115.

⁴² Tamtéž, s. 115.

⁴³ August SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze Království českého, díl V. - Podkrkonoší*, Praha 1995, s. 11.

⁴⁴ L. DVOŘÁKOVÁ, *Trčkové z Lípy na přelomu 15. a 16. století*, s. 115.

⁴⁵ Tomáš ŠIMEK a kol., *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. VI. Východní Čechy*, Praha 1989, s. 476.

⁴⁶ Eduard DOUBEK - Michal HOUBA, *Světlá nad Sázavou v zrcadle dějin*, Praha 1992, s. 14.

⁴⁷ F. ŠMAHEL, *Husitská revoluce 3. Kronika válečných let*, Praha 1993, s. 212.

Janem Koldou ze Žampachu, Jankem Holým z Nemošic, Hynkem Hlaváčem z Třebechovic a východočeským hejtmánem Matějem Salavou z Lípy na Skalách.⁴⁸

V polipanské době v červenci 1436 Zikmund potvrdil českým stavům dohodu uzavřenou mezi husity a basilejským koncilem tzv. kompaktáta, díky kterým bylo v zemi povoleno dvojvěří. Na základě tohoto činu o měsíc později stavy zvolily Zikmunda za českého krále. Mikulášovi se podařilo využít neutíšených poměrů a rozšířit svůj majetek,⁴⁹ když společně s dalšími pány a zemany v srpnu roku 1436 obsadil řadu královských hradů a statků v Jihlavě. Za jejich vydání vyžadovali od císaře Zikmunda zápisy na církevní majetky.⁵⁰ Tímto způsobem získal Mikuláš dne 21. září 1436 od císaře Zikmunda do zástavy za finanční částku 1000 kop českých grošů⁵¹ 21 vesnic vyšehradské kapituly a kláštera sv. Prokopa na Sázavě v okolí Havlíčkova Brodu a Dolních Kralovic.⁵² Dále o dva měsíce později dne 23. listopadu na základě půjčené částky 9012 uherských zlatých získal od Zikmunda zápis na arcibiskupské panství Štěpánov u Vlašimi,⁵³ zahrnující vsi Keblov, Zavorník, Chlum, Hudlice, Nesměřice a Lhotu. Panství Křivsoudov, které tvořilo městečko Sudov s tvrzí a venicemi Černice, Lhotku a Strojetic. Zahrádecké panství s městečkem a hradem Zahrádkou, který ve vlastnictví Trčků zpusťl. A vesnice Bělou, Bělíci, Jeníkov u Vlašimi, Jistbici, Dobříkovice, Děkanovice, Palčice, Nekvasovice, Tomice a Lhotice u Ledče nad Sázavou, Ježov, Rapotice, Šetěvice, Děkančičky, Malé Martinice, Braninec, Blažejovice u Ledče nad Sázavou, Dymice, Hořice a Hroznětice. Od kláštera sv. Prokopa městečko Mnichovice⁵⁴ a od sedleckého kláštera dvě vesnice Dobrnice a Leštnou.⁵⁵ Zároveň získal pět vesnic od pražského kanovníctví za 400 kop grošů.⁵⁶ Tento zápisem získaný majetek připojil k později vzniklému lipnickému panství.⁵⁷ V roce 1436 získal také klášter Želiv v okolí Pelhřimova.⁵⁸

⁴⁸ Tamtéž, s. 293.

⁴⁹ L. DVOŘÁKOVÁ, *Trčkové z Lípy na přelomu 15. a 16. století*, s. 115.

⁵⁰ F. ŠMAHEL, *Husitská revoluce 3.*, s. 314.

⁵¹ F. MENČÍK, *Dějiny města Jičína 1. díl, sv. I*, Jičín 1902, s. 33.

⁵² Jednalo se o vsi Babice, Kojkovice, Pelhřimovec, Volichov, Lhota (Broumova), Příbimí, Michalovice, Kvasetice, Radňov, Květinov, Koječín, Bezděkov, Kaliště, Horní Rapotice, Světlice, Chyška, Hořilka, Zahrádky, Paseka, Snět a Syrov. AČ I, s. 531, č. 201.

⁵³ AČ I, s. 531, č. 198.

⁵⁴ Nacházející se 13 km od Vlašimi.

⁵⁵ AČ I, s. 531, č. 198. Též: F. MENČÍK, *Dějiny města Jičína 1. díl, sv. I*, s. 33.

⁵⁶ Hněvkovice, Kounice, Zaháji, Chotěměřice, Budeč. AČ I, s. 531, č. 202. Též: F. MENČÍK, *Dějiny města Jičína*, s. 33.

⁵⁷ T. ŠIMEK a kol., *Hrady, zámky a tvrze*, s. 46.

⁵⁸ L. DVOŘÁKOVÁ, *Trčkové z Lípy na přelomu 15. a 16. století*, s. 115.

V této době dostal rovněž zápisem městečka Heralec u Humpolce a Větrný Jeníkov u Jihlavy⁵⁹ z majetku pražského arcibiskupství a další vesnice z majetku pražské kapituly, opatovického, louňovského kláštera a vyšehradského kanovníctví.⁶⁰

Tyto zisky tvořily i v následujících generacích rodu podstatnou část trčkového pozemkového jmění.⁶¹

Také vlašimský purkrabí Oldřich Močihuba z Kralovic měl v zástavě od císaře Zikmunda městečko Kralovice s vesnicemi Střítež a Brzotice patřící vyšehradské kapitule.⁶² Zástavu na sebe převzal kolem roku 1436 Mikuláš spolu s 90 kopy grošů na Pěšce. Zároveň v tomto období dostal Mikuláš od někdejšího pražského purkrabí Čenka z Klinštejna⁶³ z konkrétně neuvedených důvodů zápis na panství Vožice a Chýnov, ležící u města Tábor v jižních Čechách.⁶⁴

Sporné je, ve kterém roce se do majetkové držby Trčků dostal Pelhřimov z majetku pražského arcibiskupství.⁶⁵ Zápis v Deskách zemských z roku 1514 uvádí Pelhřimov v držení Mikuláše Trčky již od roku 1436.⁶⁶ Podle J. Dobiáše císař Zikmund zapsal Mikulášovi Pelhřimov na Vysočině spolu s panstvím řečickým v Posázaví v posledních dnech svého života 11. listopadu 1437. Jedním z důvodů, proč císař zastavil tato dvě velká panství Mikulášovi, bylo získání jeho loajality v době pobouření nad popravou hejtmána táborských vojsk Jana Roháče z Dubé. Druhým důvodem byla touha zisku Trčkova hlasu pro vyhládnutého nástupce Albrechta Habsburského, císařova zetě vládnoucího na Moravě a v Uhrách. V každém případě je zástava Pelhřimova důkazem Mikulášova silného politického vlivu.⁶⁷

Před rokem 1436 rozšířil svůj majetek tím, že koupil bývalé statky Čenka z Vartemberka,⁶⁸ hrad Lipnici s městečkem, Starou Lipnici a Německý Brod⁶⁹ od Oldřicha z Rožmberka za 4000 kop českých grošů.⁷⁰ Z těchto držav vytvořil lipnické panství. Od této

⁵⁹ F. MENČÍK, *Dějiny města Jičína*, s. 34.

⁶⁰ Od pražské kapituly Křesetice, Krupou a Chrást u Kutné Hory, Černilov, Jasennou, Čánku a Mokré mezi Hradcem Králové a Opočnem, od opatovického kláštera Chroustov, Dvořiště, Dubečno, Osek u Králova Městce, od louňovského kláštera Střítež a Píšť u Dolních Kralovic a vyšehradského kanovníctví Útěchovice, Pravonín, Čáslavsko a Locket na Dolnokralovicku, Hurtovu Lhotu u Havlíčkova Brodu, Banín a Svojanov u Poličky. L. DVOŘÁKOVÁ, *Trčkové z Lípy na přelomu 15. a 16. století*, s. 115.

⁶¹ Tamtéž, s. 124.

⁶² AČ I, s. 532, č. 203.

⁶³ Purkrabí pražského hradu v letech 1451-1461.

⁶⁴ F. MENČÍK, *Dějiny města Jičína*, s. 34.

⁶⁵ L. DVOŘÁKOVÁ, *Trčkové z Lípy na přelomu 15. a 16. století*, s. 115.

⁶⁶ Tamtéž, s. 115-116.

⁶⁷ L. DVOŘÁKOVÁ, *Trčkové z Lípy na přelomu 15. a 16. století*, s. 116.

⁶⁸ Český šlechtic sympatizující s reformním husitským hnutím a v letech 1414-1420 nejvyšší pražský purkrabí.

⁶⁹ Dnešní Havlíčkův Brod.

⁷⁰ F. MENČÍK, *Dějiny města Jičína*, s. 33.

doby byl uváděn jako Mikuláš Trčka z Lípy na Lipnici,⁷¹ na níž si nechal v roce 1437 postavit věžovatý palác nazývaný Samsonovou věží a ten se stal i jeho sídlem.⁷² Ovšem v Deskách zemských byla Lipnice právně potvrzena jako součást majetku Trčků z Lípy až v roce 1452.⁷³ Hrad se dokonce stal až do roku 1500 opatrovníkem Basilejských kompaktát, a to na základě Trčkova uznání českými stavy.⁷⁴

Po roce 1436 získal rovněž zápisem od císaře Zikmunda Smrdiv s opuštěným hradem, a to z důvodu půjčené finanční částky.⁷⁵ Městečko připojil k nově vzniklému lipnickému panství. Ani v jeho vlastnictví však nebyl opuštěný hrad obydlen.⁷⁶ Na základě půjčené sumy 1000 kop českých grošů východočeskému hejtmanovi⁷⁷ Janu Hertvíkovi Rušinovskému⁷⁸ obdržel i od něho na oplátku do zástavy Lužice, Malšinu a jiné vsi ze zrušeného vilémovského kláštera.⁷⁹

Pro Mikuláše z Lípy na Lipnici bylo získávání církevního majetku typické.⁸⁰ Na zástavách církevních držav se mu podařilo vybudovat velké rodové vlastnictví, na základě kterého získal nejrozsáhlejší jmění v jihovýchodních Čechách v okolí Dolních Kralovic a Německého Brodu. Tento uvedený majetek ovlivňoval další ekonomické zájmy Mikuláše ve smyslu nového rozšiřování území s příslušnými nemovitostmi.⁸¹

⁷¹ AČ I, s. 530, č. 198.

⁷² A. SEDLÁČEK, *Hrady XII - Čáslavsko*, Praha 1997, s. 71.

⁷³ Josef EMLER (ed.), *Pozůstatky desk zemských království českého roku 1541 pohořelých II.*, Praha 1872, s. 224.

⁷⁴ František August SLAVÍK, *Dějiny města Vlašimě a jeho statku*, Tábor 1889, s. 34.

⁷⁵ Městečko se nachází 7, 5 km od Světlé nad Sázavou. Do roku 1420 patřilo k vilémovskému klášteru. August SEDLÁČEK, *Hrady XII*, s. 288.

⁷⁶ T. ŠIMEK a kol., *Hrady, zámky a tvrze*, s. 458.

⁷⁷ Sídlicí na hradě Lichtenburk.

⁷⁸ Hejtman Čáslavského kraje od roku 1440.

⁷⁹ F. MENČÍK, *Dějiny města Jičína*, s. 34.

⁸⁰ L. DVOŘÁKOVÁ, *Trčkové z Lípy na přelomu 15. a 16. století*, s. 124.

⁸¹ Tamtéž, s. 116.

6. MIKULÁŠ TRČKA V DOBĚ ČTRNÁCTILETÉHO BEZVLÁDÍ V ČESKÝCH ZEMÍCH

V roce 1438 měl Mikuláš ve svém vlastnictví již čtyři hrady.⁸²

S Janem Hertvíkem Rušinovským byl mluvčím strany hejtmana čtyř zemských landfrýdů ve středních a východních Čechách Hynka Ptáčka z Pirkštejna.⁸³ V této době zastával také důležitou funkci smírčího soudce a účastnil se důležitých politických sjezdů a sněmů.⁸⁴ Dne 29. ledna roku 1440 byl přítomen na sněmu v Praze, kterého se zúčastnili mimo jiné i Jiří z Poděbrad, Aleš ze Šternberka, Oldřich z Rožmberka a nejvyšší pražský purkrabí Menhart z Hradce. Cílem sněmu bylo zejména zajistit zachování Basilejských kompaktát, vzájemné respektování a spolupráce budoucího českého krále s pražským arcibiskupem Janem Rokycanou, dále zajistit mír ve světské oblasti v českých zemích,⁸⁵ dodržet veškeré mírové smlouvy a propustit vězně znepřátelených stran.⁸⁶

Další sněm se konal 17. března téhož roku v Čáslavi, kam se sjelo až 400 představitelů východočeské šlechty a zástupci věnných měst. Vznikl zde spolek čtyř východočeských landfrýdů, který se stal velmi důležitou politickou silou. Utrakvisté Jiří z Poděbrad, Aleš ze Šternberka a Mikuláš Trčka z Lípy se snažili zajistit mír právě na základě sjednocení Čechů. Stavové hradeckého, chrudimského, čáslavského a kouřimského kraje si zvolili hejtmany, kteří měli kontrolovat situaci v zemi. Do čela kouřimského kraje stanul Hynek Ptáček z Pirkštejna, v hradeckém kraji bratr vítěze z bitvy u Lipan Jetřich z Miletínka, v Chrudimsku získal hejtmanský post Bohuš Kostka z Postupic a v čáslavském kraji zkušený válečník Jan Hertvík Rušinovský, v jehož radě mimo jiné zasedal Mikuláš Trčka z Lípy. Tento sněm výrazně vyzvedl příslušníky nižší nobility, kteří obsadili místa hejtmánů a členů hejtmanských rad. Pouze Hynek Ptáček z Pirkštejna a Jan Zajímač z Kunštátu zastupovali panský stav.⁸⁷

Dne 15. června roku 1440 byl Mikuláš Trčka z Lípy na Lipnici jako příslušník nižší šlechty zvolen do výboru stavovských volitelů nového krále⁸⁸ a 29. června podepsal návrh na zvolení bavorského knížete Albrechta.⁸⁹

⁸² Petr ČORNEJ, *Velké dějiny zemí koruny české V.*, Praha a Litomyšl 2000, s. 659.

⁸³ Rudolf URBÁNEK, *České dějiny III/1., Věk poděbradský*, Praha, 1915, s. 747.

⁸⁴ F. A. SLAVÍK, *Dějiny města Vlašimě a jeho statku*, s. 34.

⁸⁵ AČ I, s. 246.

⁸⁶ AČ I, s. 247.

⁸⁷ František MUSIL a kol., *Dějiny východních Čech v pravěku a středověku do roku 1526*, Praha 2009, s. 587-589. Též: F. A. SLAVÍK, *Dějiny města Vlašimě a jeho statku*, s. 34.

⁸⁸ F. MENČÍK, *Dějiny města Jičína*, s. 34.

⁸⁹ AČ I, s. 265, č. 6.

V roce 1442 se znovu začal Mikuláš Trčka zabývat rozšiřováním svého pozemkového majetku. Tentokrát od bývalého vratislavského a svídnického hejtmána Jana z Chotěmic⁹⁰ koupil rozsáhlé vlašimské panství zahrnující hrad Vlašim, dvě městečka pod Vlašimí,⁹¹ městečko Načeradec s kostelem a kaplí, ves Zdislavice, Bílkovice, dva mlýny u Radošovic, Znosim, dva poddanské (kmetcí) dvory v Jinošově, ve Veselí poddanský dvůr s kostelním právem, poddanský dvůr v Hradišti, mlýn pod Hradištěm, mlýn pod Dubem, poddanský dvůr ve Vracovicích, kostelní právo v Kunraci, poddanský dvůr v Miřeticích s podacím právem kaple hradu Vlašimi a Kunrace se všemi poddanými a poplatníky, lidmi světskými i duchovními a se všemi poplužními dvory a mlýny⁹² za 4000 kop českých grošů.⁹³ Záhy po koupi vlašimského panství udělil měšťanům Načeradce právo starat se o své statky a řídit je samostatně.⁹⁴ Ještě v témže roce připojil k Vlašimi městečko Mnichovice na Čáslavsku,⁹⁵ získané zápisem v roce 1436 od císaře Zikmunda.

Koupí vlašimského panství založil Mikuláš Trčka z Lípy vlašimskou větev rodu.⁹⁶ Pán na Lipnici a Vlašimi dále rozšířil panství připojením statků Štěpánov a Vožice. Po připojení patřil Štěpánov k Vlašimi více než sto let, ovšem v dobách vlády Trčků na Štěpánově hrad zpustl.⁹⁷ Jako nový pán na Vlašimi se oficiálně Mikuláš Trčka z Lípy uvádí v Deskách zemských až od 12. prosince roku 1443.⁹⁸ V témže období postoupil Mikulášovi původní majitel Jan z Chotěmic zápis na veškerý církevní majetek, který získal v letech 1420 a 1437 od císaře Zikmunda.⁹⁹ Postoupený vlašimský církevní majetek zahrnoval Louňovský klášter zvaný Domašín, ostatní statky a plat ze vsí Radošovic, z Lokte¹⁰⁰ a příslušné vesnice za finanční částku 1000 kop grošů.¹⁰¹

Mikuláš majetek nejen hromadil, ale snažil se i o jeho zvelebení, což dokládá právo volného odkazu svých statků a jiného dědictví vlašimským měšťanům ze dne 15. března roku

⁹⁰ T. ŠIMEK a kol., *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, s. 531.

⁹¹ Jedno přímo pod hradem na pravém břehu Blanice. Druhé na protějším břehu řeky. Obě byla spojena společnou správou. Tamtéž, s. 531.

⁹² F. A. SLAVÍK, *Dějiny města Vlašimě a jeho statku*, s. 22.

⁹³ A. SEDLÁČEK, *Hrady XV – Kouřimsko, Vltavsko a jihozápadní Boleslavsko*, Praha 1998, s. 184.

⁹⁴ Tamtéž, s. 281.

⁹⁵ A. SEDLÁČEK, *Hrady*, s. 203.

⁹⁶ J. HÁŠ, *Šlechtické rody na Rychnovsku*, s. 98.

⁹⁷ A. SEDLÁČEK, *Hrady XV*, s. 191.

⁹⁸ F. A. SLAVÍK, *Dějiny města Vlašimě a jeho statku*, s. 22.

⁹⁹ A. SEDLÁČEK, *Hrady XV*, s. 184.

¹⁰⁰ F. A. SLAVÍK, *Dějiny města Vlašimě a jeho statku*, s. 22-23.

¹⁰¹ Lhotku, Milovanice, Želichovice, Hřín, Skřýšov, Ratměřice, Libůň, Lazy, Předbořice, Hrajovice, Rajkovice, Lhotu, Karhule, Křižov, Utěchovice, Mašejovice, Milotice a Vadčice. AČ I, s. 531, č. 200.

1443. K právu uvedl dodatek, že v případě úmrtí bez poslední vůle měli mít na tento majetek právo nejbližší příbuzní.¹⁰²

O tři měsíce později dne 27. června se na hradě Vlašimi jednalo o uzavření příměří mezi Oldřichem z Rožmberka, Václavem z Michalovic, Václavem ze Strakonice, strakonickým mistrem a zemanem Mstichem ze Sedlce na jedné straně a Tábořskými, Píseckými a Vodňanskými na straně druhé. Zprostředkovatelé mírové dohody byli Mikuláš Trčka s knězem Bedřichem ze Strážnice.¹⁰³ Mír uzavřeli na Lipnici následujícího roku 12. března¹⁰⁴ a doprovázelo ho propuštění vězňů a odpuštění si vzájemných prohřešků.¹⁰⁵

Z důvodu zajištění stabilizace v českých zemích vybrali čeští stavové jako vhodného nástupce na český trůn římského krále Fridricha III. Habsburského, avšak po neúspěšných jednáních ve Vídni byl tento kandidát zamítnut.¹⁰⁶ Stavové se tedy záhy sjeli na Trčkovu Lipnici, kde se převážně řešil další postup s římským králem.¹⁰⁷ Zde se také dohodli na uspořádání sněmu na den 8. ledna roku 1444, ke kterému došlo na pelhřimovském panství u rytíře Trčky, a shodli se na vyslání dalšího poselstva do Vídně se žádostí o vydání nezletilého Ladislava Pohrobka do Čech. Jednalo se také o případném zvolení zemského správce.¹⁰⁸

Téměř každé setkání s římským králem Fridrichem III. z české strany bylo doprovázeno nutným jednáním o vzájemných škodách a plenění (ničení). Také Mikuláš Trčka jednal s králem již v roce 1443 o několika jeho zajatých lidech v Rakousích, přičemž Trčkovi zajali celkem 9 lidí z různých míst, zejména z Pelhřimova na hrad Turmberg.¹⁰⁹ Dne 9. září 1443 se na hradě Polná za přítomnosti Hynce Ptáčka z Pirkštejna konal sjezd hejtmanů a předních šlechticů spojených východních landfrýdů, který vyzval Fridricha III. k rychlému zásahu. Východočeští spojenci dávali tak králi jasně najevo svou jednotu i v případě mezinárodního sporu, který se začal stupňovat, a proto se landfrýdy chystaly k válečnému střetu. Nakonec však došlo k uklidnění situace.¹¹⁰

Dne 30. července roku 1445 Mikuláše na hradě Lipnici navštívil Jiří z Poděbrad. Účel jeho návštěvy spočíval ve snaze uskutečnit společný sjezd s katolickou stranou, a tak zajistit mír pro české země.¹¹¹ Věděl, že se kdysi s Oldřichem z Rožmberka přátelili, a z toho důvodu

¹⁰² F. A. SLAVÍK, *Dějiny města Vlašimě a jeho statku*, s. 36.

¹⁰³ A. SEDLÁČEK, *Hrady XV*, s. 184.

¹⁰⁴ F. MENČÍK, *Dějiny města Jičína*, s. 35.

¹⁰⁵ AČ III, s. 529, č. 441.

¹⁰⁶ AČ I, s. 275, č. 3a.

¹⁰⁷ R. URBÁNEK, *České dějiny III/1. Věk poděbradský*, Praha 1915, s. 639.

¹⁰⁸ R. URBÁNEK, *České dějiny III/1. Věk poděbradský*, s. 646.

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 624.

¹¹⁰ František MUSIL a kol., *Dějiny východních Čech v pravěku a středověku do roku 1526*, s. 594.

Též: R. URBÁNEK, *České dějiny III/1. Věk poděbradský*, s. 624.

¹¹¹ F. A. SLAVÍK, *Dějiny města Vlašimě a jeho statku*, s. 34.

měl zájem na tom, aby se o uspořádání sjezdu zasloužil právě Mikuláš.¹¹² Po návštěvě Jiřího pozval Mikuláš na Vlašim obě znepřátelené strany, příslušníky utrakvistů a stranu Oldřicha z Rožmberka, aby je usmířil.¹¹³ Oldřich z Rožmberka se ovšem ze sjezdu kvůli nemoci a jiným příčinám omluvil. Následně však požadoval, zdali by se sjezd nemohl uskutečnit v jiném termínu v Soběslavi, to se ovšem nelíbilo rytíři Janu Smiřickému, a tak se původně plánovaný sjezd nakonec na Vlašimi ani v Soběslavi neuskutečnil.¹¹⁴

Díky úzkým kontaktům s Jiřím z Poděbrad se Mikuláš Trčka z Lípy na konci dubna roku 1446 účastnil sjezdu poděbradské strany v Kutné Hoře. Zde byly předloženy stížnosti na české stavy a výsledek jednání vedl k výzvě stavů, aby v zemi znovu zavládl mír a řád v čele se zvoleným panovníkem.¹¹⁵

Plánovaný sjezd s katolickou stranou se konal až 8. června následujícího roku v Pelhřimově. Na tomto sjezdu byl zvolen Mikuláš spolu s dalšími 10 pány, 7 zemany a 8 měšťany do národního výboru. Strana Jiříka z Poděbrad zde měla převahu nad stranou Oldřicha z Rožmberka, ten měl ve svém zastoupení pouze zemany Jana Smiřického, Jana mladšího z Rabštejna a Arnošta Leskovce.¹¹⁶ Sněm se ukázal být pro poděbradskou stranu úspěšný z toho důvodu, že se Jiří z Poděbrad zasadil i přes odpor Oldřicha z Rožmberka o vyslání dalšího poselstva do Vídně o vydání Ladislava Pohrobka. Když však sněmovní poselstvo u římského krále neuspělo, rozhodli se čeští stavové vydat se za Fridrichem III. sami. Těsně před zahájením plánovaného sjezdu ve Vídni však král jednání o Ladislavově vydání zamítl, a tak byly dosavadní snahy o nastolení pořádku v zemi i nadále neúspěšné.¹¹⁷

Na konci června 1446 přestal být Mikuláš Trčka na krátkou dobu diplomatem, když kvůli loupežným přepadům majitele paběnické tvrze a hejtmana Táborů Ondřeje Keřského obsadil dne 29. června rovněž s východočeským šlechticem Janem Hertvíkem Rušinovským a knězem Bedřichem ze Strážnice tvrz Paběnice.¹¹⁸ Keřský sice utekl na Červené Janovice, i přesto se ji podařilo 22. července dobýt a její posádku oběsit.¹¹⁹

Dne 7. září¹²⁰ 1447 se Mikuláš opět zúčastnil Kutnohorského sněmu, kde se stal nejvyšším rozhodčím ve sporu mezi Václavem Zmrzlíkem a Oldřichem z Rožmberka.¹²¹

¹¹² R. URBÁNEK, *České dějiny III/2. Věk poděbradský*, Praha 1918, s. 65.

¹¹³ A. SEDLÁČEK, *Hrady XV*, s. 184.

¹¹⁴ R. URBÁNEK, *České dějiny III/2. Věk poděbradský*, s. 70.

¹¹⁵ AČ I, s. 292, č. 19.

¹¹⁶ R. URBÁNEK, *České dějiny III/2. Věk poděbradský* s. 80.

¹¹⁷ Ondřej PAVLOVEC, Diplomová práce *Trčkové z Lípy na opočenském panství*. Filosofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci 2008, s. 18.

¹¹⁸ Nachází se 12 km jižně od Kutné Hory.

¹¹⁹ R. URBÁNEK, *České dějiny III/2. Věk poděbradský*, s. 88-89. Též T. ŠIMEK a kol., *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, s. 355.

¹²⁰ AČ V, s. 270, č. 4.

Když byl Jiří z Poděbrad 24. června roku 1448 na Kutnohorském sjezdu zvolen „správcem jednoty království českého“, ¹²² zmocnil se záhy Prahy s vojskem v čele s Mikulášem Trčkou. ¹²³ Obsazení Prahy vyvolalo negativní odezvu. Tato událost vedla ke vzniku Strakonické jednoty v čele s Oldřichem z Rožmberka, která se tak stala protiváhou Poděbradské jednotě. Mikuláš měl za úkol zajistit další kolo vyjednávání mezi utrakvisty a katolíky, ke kterým zvolil Pelhřimov a Jindřichův Hradec. ¹²⁴ Zdlouhavá jednání však nevedla k míru, ale k boji. ¹²⁵ Válka skončila až 10. dubna 1449 smlouvou, kdy strany Jiřího z Poděbrad a Oldřicha z Hradce zvolily mezi sebou 4 osoby: Oldřicha z Rožmberka, Aleše ze Šternberka, Arnošta z Leskovce a Oldřicha z Kralovic. Ti dostali plnou moc k uzavření míru, přičemž obě strany měly sepsat vzájemné neshody a předložit žaloby. Dne 11. května ve Vlašimi se Arnošt z Leskovce s Oldřichem z Kralovic zasadili o propuštění vězňů z obou stran, a to na základě vyplacení se do jednoho roku podle výše majetku a příslušnosti ke stavu. ¹²⁶ Oldřich z Rožmberka na sjezd nepřijel, a proto mu Aleš ze Šternberka s Oldřichem z Kralovic dopisem ze dne 8. července 1449 sdělili, že sami nemohou tyto věci rozsoudit a je tedy nutné, aby s Arnoštem z Leskovce přijel do Německého Brodu a tyto soudní záležitosti uvedl na pravou míru. Ovšem ani tam se Oldřich z Rožmberka nedostavil z důvodu nedůvěry katolické strany k Jednotě poděbradské.

Necelý rok poté se schylovalo opět k boji. Příslušníci Poděbradské jednoty, konkrétně Jiří z Poděbrad a Mikuláš Trčka z Lípy, vyhlásili dopisem 18. května roku 1450 válku Oldřichovi z Rožmberka a jeho přátelům. ¹²⁷ Obdobně o den později učinili i další členové Jednoty poděbradské, z nichž někteří působili ve službách Mikuláše Trčky. ¹²⁸ Vojsko obou znepřátelených stran si navzájem přepadalo vesnice, okrádalo tamější obyvatele a některé i zajalo. V důsledku těchto událostí Mikuláš s Oldřichem zasáhli, aby své poddané propustili na svobodu a vrátili jim zpět zabrané statky. ¹²⁹ Nakonec znepřátelené strany uzavřely dne 11. června na hradě Vildštejně mír. ¹³⁰

Mikuláš se v nestabilní době neúčastnil pouze diplomatických jednání a válečných sporů na straně Jiřího z Poděbrad, ale podařilo se mu v letech 1448 a 1450 získat do zástavy

¹²¹ F. MENČÍK, *Dějiny města Jičína*, s. 35.

¹²² R. URBÁNEK, *Husitský král*, Praha 1926, s. 75.

¹²³ F. MENČÍK, *Dějiny města Jičína*, s. 36.

¹²⁴ AČ III, s. 540, č. 524.

¹²⁵ AČ III, s. 544, č. 548.

¹²⁶ F. A. SLAVÍK, *Dějiny města Vlašimě a jeho statku*, s. 34.

¹²⁷ F. A. SLAVÍK, *Dějiny města Vlašimě a jeho statku*, s. 35.

¹²⁸ Jednalo se např. o Vítka a Svatoslava z Lípy, Hanuše z Maršovic, Bolecha z Kuněmil, Zikmunda z Ronova, Jana z Lípy, Viléma z Talmberka, Vaňka a Zdeňka z Tichonic, Jana z Probluz. Tamtéž, s. 35-36.

¹²⁹ F. A. SLAVÍK, *Dějiny města Vlašimě a jeho statku*, s. 36.

¹³⁰ F. MENČÍK, *Dějiny města Jičína*, s. 36.

tvrze na Čáslavsku.¹³¹ V roce 1450 také doplnil své již rozsáhlé vlašimské panství o poplužní dvůr v Načeradci, a tak se panství ve Vlašimi stalo nejrozsáhlejším a nejsouvislejším územím, které měl ve svých rukou.¹³²

¹³¹ Moravany, bývalý majetek vilémovského kláštera 13 km od Čáslavi od Zdeňka z Nestajova. T. ŠIMEK a kol., *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, s. 309.

Vlačice, 5 km od Čáslavi, od Chvala z Říčan. T. ŠIMEK a kol.: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, s. 530.

¹³² L. DVOŘÁKOVÁ, *Trčkové z Lípy na přelomu 15. a 16. století*, s. 116.

7. TRČKOVÉ V DOBĚ VLÁDY JIŘÍHO Z PODĚBRAD

7.1 MIKULÁŠ TRČKA Z LÍPY A NA LIPNICI

Bezvládí v zemi skončilo až v roce 1452, kdy byl Jiří z Poděbrad zvolen 27. dubna na valném shromáždění správcem v českém království. Tehdy se stal Mikuláš Trčka z Lípy na Lipnici jedním z jedenácti členů Jiřího rady.¹³³ Členové měli za úkol řídit a spravovat České království podle dřívějších práv, řádů a svobod zemí koruny české.¹³⁴

O pár měsíců později dne 23. srpna Jiří z Poděbrad vtrhl se 17 000 vojskem na jih k Táboru,¹³⁵ a to z důvodu nepřijetí Jiříka za zemského správce ze strany Tábořských.¹³⁶ Tažení se mimo jiných účastnili Zdeněk ze Šternberka, Jan Zajímač z Kunštátu¹³⁷, Jetřich z Janovic, Jan Hertvík Rušinovský, Zdeněk Kostka z Postupic a Mikuláš Trčka z Lípy. Dne 1. září se Tábořští vzdali a slíbili Jiřího uznat, tedy přijmout ho za zemského správce i z jejich strany. Zato jim zemský správce zaručoval zachovat veškeré svobody, do kterých byl ochoten zahrnout i jejich spojence ze Žatce, Loun a Písku, pokud se připojí na jeho stranu.¹³⁸

Mikuláš Trčka z Lípy na Lipnici působil věrně na straně Jiřího z Poděbrad až do své smrti roku 1453.¹³⁹ Ve starých letopisech českých se píše o Mikulášově úmrtí ve spojení s popravou Jana Smiřického. V letopisech je však mylně uvedeno jméno Hynek místo Jan. „*Téhož léta před jarmarkem hradečským stat' jest pan Hynek Smiřický v Praze na Starém Městě pod praněrem. A také tehdáž umřel Trčka z Lípy.*“¹⁴⁰

Mikulášův majetek zahrnoval celkem 9 hradů a tvrzí, 14 měst a městeček a až 320 poddanských vsí.¹⁴¹ Ve svém vlastnictví měl i 14 církevních a po jednom zeměpanském, panském a vladysckém statku.¹⁴² Své rozsáhlé dědictví zanechal svým třem synům – Burianovi, Zdeňkovi a Mikulášovi.

¹³³ F. MENČÍK, *Dějiny města Jičína*, s. 36.

¹³⁴ F. A. SLAVÍK, *Dějiny města Vlašimě a jeho statku*, s. 36.

¹³⁵ R. URBÁNEK, *České dějiny III/2. Věk poděbradský*, s. 663.

¹³⁶ Tamtéž, s. 660.

¹³⁷ Kdysi působil jako gubernátor Českého království.

¹³⁸ R. URBÁNEK, *České dějiny III/2. Věk poděbradský*, s. 663-67.

¹³⁹ F. A. SLAVÍK, *Dějiny města Vlašimě a jeho statku*, s. 36. Též: L. DVOŘÁKOVÁ, *Trčkové z Lípy na přelomu 15. a 16. století*, s. 116.

¹⁴⁰ F. ŠIMEK – M. KAŇÁK, *Staré letopisy české z rukopisu křížovnického*, s. 219.

¹⁴¹ F. ŠMAHEL, *Husitská revoluce 4. Epilog bouřlivého věku*, Praha, 1972, s. 72.

¹⁴² L. DVOŘÁKOVÁ, *Trčkové z Lípy na přelomu 15. a 16. století*, s. 125.

Mikuláš Trčka na Lipnici je právem pokládán za zakladatele trčkovského jmění. V krátké době se mu podařilo nashromáždit do svých rukou rozsáhlý pozemkový majetek, jehož středisko tvořilo vlašimské panství, na které navazoval Německý Brod s okolními vesnicemi, Želiv a Pelhřimov. Jeho jmění tedy zaujímal rozsáhlé území v jihovýchodních, východních i severovýchodních Čechách. Získáním majetku a politického vlivu se tak zařadil mezi nejvýznamnější aristokraty českého království. Svému rychlému vzestupu vděčil právě pohusitské situaci v českém státě.¹⁴³ Mikulášův politický vliv se nejvíce projevil v době, kdy několik let za Jiřího z Poděbrad působil jako hejtman v Čáslavském kraji.¹⁴⁴ Rovněž se aktivně zapojoval do veřejného života na straně umírněných utrakvistů.¹⁴⁵ Pozemkové i politické dědictví, které přenechal svým synům, určilo jejich politický i ekonomický směr.¹⁴⁶

7.2 SYNOVÉ MIKULÁŠE TRČKY NA LIPNICI – BURIAN, ZDENĚK A MIKULÁŠ

Počátky vlády synů Mikuláše Trčky na Lipnici spadají do doby, kdy si české země zvolily panovníka Ladislava Pohrobka, po čtrnáctiletém bezvládí, a ten se dne 28. října 1453 nechal korunovat českým králem. Obnova stabilizace s sebou přinášela revize pozemkové držby.¹⁴⁷ Revidovány a registrovány byly rovněž majetky Mikuláše Trčky na Lipnici, které nashromáždil v předchozích letech. Jeho dědici prošli touto zkouškou poměrně úspěšně, nepodařilo se jim prokázat pouze oprávněné vlastnictví pelhřimovského a řečického panství na Vysočině. To znamenalo, že přešla do rukou Ladislava Pohrobka, panovník ovšem projevil Trčkům svou náklonnost a vrátil jim zápis na Pelhřimov.¹⁴⁸ Král tak učinil na základě přímlyvy Jiřího z Poděbrad, který stál v čele majetkové revize jako zemský správce.¹⁴⁹ Synové Mikuláše Trčky z Lípy několik let po otcově smrti žili v nedílu a rodový majetek spravovali společně.¹⁵⁰

¹⁴³ L. DVOŘÁKOVÁ, *Trčkové z Lípy na přelomu 15. a 16. století*, s. 116.

¹⁴⁴ T. ŠIMEK a kol., *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, s. 532.

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 531.

¹⁴⁶ L. DVOŘÁKOVÁ, *Trčkové z Lípy na přelomu 15. a 16. století*, s. 116.

¹⁴⁷ Tamtéž, s. 116-117.

¹⁴⁸ Tamtéž, s. 117.

¹⁴⁹ R. URBÁNEK, *České dějiny, III/2. Věk poděbradský*, s. 780-782.

¹⁵⁰ A. SEDLÁČEK, *Hrady XII*, s. 71.

Od poloviny 50. let 15. století navázali na otcovu politiku a začali cílevědomě rozšiřovat rodové impérium.

Roku 1455 prodali bratři obci v Načeradci místo Březinu,¹⁵¹ o které však není známo, za jakých okolností se do majetku Trčků dostala. V následujícím roce společně koupili statek Zlenice s mlýny na Sázavě a blízkými vesnicemi od Mikeše z Postupic za 2000 kop českých grošů¹⁵² a hrad Kámen od Purkarta ze Žirovnice za 700 kop grošů.¹⁵³ O dva roky později však statek Zlenice s příslušenstvím prodali Zdeňkovi Kostkovi z Postupic za pouhých 50 kop českých grošů.¹⁵⁴ Lze se domnívat, že důvodů, které je vedly k nevýhodnému obchodu, mohlo být hned několik. Vyrovnat dluh vůči Kostkovi majetkovým převodem, přičemž 50 kop tvořilo výsledek rozdílu mezi dlužnou částkou a cenou majetku, dále záměr použít finanční prostředky z prodeje k jiným účelům, snaha rychlého prodeje kvůli chátrajícímu stavu statku a nezájem dalších vkladů do jeho oprav.

Ovšem po zásahu krále Jiřího došlo k vymazání tohoto obchodu z Desek zemských, a to právě na základě prodeje za podstatně menší částku než činila opravdová hodnota tohoto majetku.

Rytíři z Lípy tedy obnovili zápis v roce 1463 a prodali Zlenice znovu Zdeňkovi Kostkovi tentokrát za 3000 kop českých grošů.¹⁵⁵

V roce 1460 získali Trčkové do zástavy od syna husitského hejtmana Diviše z Miletínka, Soběslava z Miletínka a Pardubic, osický majetek na Pardubicku,¹⁵⁶ zahrnující tvrz Osice se dvorem a příslušenstvím, a to za půjčenou finanční částku 5 200 zlatých uherských dukátů.¹⁵⁷

V témže roce prodali bratři hrad Kámen, ke kterému patřilo městečko pod Kamenem a poplužní dvůr ve Věžném. Hrad s příslušenstvím odkoupil Jan Sádlek ze Smilkova za stejnou částku jako při nákupu, tedy 700 kop českých grošů.¹⁵⁸

V roce 1464 si bratři pravděpodobně rozdělili rodový majetek. Burian dostal lipnický díl, Mikuláš získal vlašimskou část. Na základě rodových držav se nazýval Burian na Lipnici a Mikuláš na Vlašimi. Prostřední syn Zdeněk byl již v této době mrtvý.¹⁵⁹ Oba bratři stáli na straně Jiřího z Poděbrad v boji proti Zelenohorské jednotě a uherskému králi Matyáši Korvínovi.¹⁶⁰ Přízeň ke králi Burian s Mikulášem projeví v roce 1467, když mu pomáhali při

¹⁵¹ A. SEDLÁČEK, *Hrady XV*, s. 281.

¹⁵² Tamtéž, s. 54.

¹⁵³ A. SEDLÁČEK, *Hrady IV – Vysočina Tábořská*, Praha 1995, s. 194.

¹⁵⁴ A. SEDLÁČEK, *Hrady XV*, s. 54.

¹⁵⁵ Tamtéž, s. 54.

¹⁵⁶ Heslo Trčka, in: *Ottův slovník naučný XXV*, Praha 2002, s. 677.

¹⁵⁷ AČ XV, s. 229-230, č. 118.

¹⁵⁸ A. SEDLÁČEK, *Hrady IV*, s. 194.

¹⁵⁹ L. DVOŘÁKOVÁ, *Trčkové z Lípy na přelomu 15. a 16. století*, s. 117.

¹⁶⁰ T. ŠIMEK a kol.: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, s. 532.

obléhání hradu Šternberku.¹⁶¹ V tomto období se bratrům společným úsilím podařilo získat tvrz Střítež a postarali se o její obnovu.¹⁶²

7.3 STÁTNÍ FUNKCE A MAJETKOVÉ OBCHODY BURIANA TRČKY

Nejstarší syn Mikuláše na Lipnici Burian Trčka z Lípy na Lipnici zastával důležitou státní funkci, když byl povolán v roce 1454 na zemský soud.¹⁶³ Následujícího roku potvrdil Jan Hertvík Rušinovský Burianovi zástavu statků vilémovského kláštera, hradu Oheb v chrudimském kraji¹⁶⁴ a zástavu na vlašické statky u Čáslavi. Tento majetek později připojil k lichtenburskému panství.¹⁶⁵

Poté, co přijel král Ladislav Pohrobek dne 29. září roku 1457 z Vídně do Prahy, aby se zde ujal vlády, se v zemi plánovala cesta do Francie pro královu nevěstu. Z českého poselstva se královské delegace měli zúčastnit nejvyšší pražský purkrabí Zdeněk ze Šternberka, nejvyšší zemský komorník Jindřich z Michalovic, hejtman českého království Jindřich z Lipého a Burian Trčka z Lípy.¹⁶⁶ Došlo však k jejímu zrušení kvůli nenadálé smrti mladého krále.

Co se týká politické kariéry, šel Burian i nadále ve šlépějích svého otce. Rovněž jako Mikuláš byl přívržencem Jiřího z Poděbrad, kterého také v roce 1458 volil králem Českého království.¹⁶⁷ I v době působení Jiříka na českém trůně zastával Burian řadu dalších důležitých státních funkcí. Již v roce 1457 byl jmenován nejvyšším zemským písařem,¹⁶⁸ přičemž poprvé se ujal svého úřadu až 27. prosince 1458.¹⁶⁹ Záhy se postavil do čela bojů proti katolickým Jihlavanům, kteří odmítali uznat Jiřího z Poděbrad za nového panovníka, nakonec se však museli králi poddat.¹⁷⁰ Téměř o 10 let později roku 1467 se stal i hejtmanem Čáslavského kraje.¹⁷¹ Zastával také důležitou funkci na Karlštejně, kde chránil korunovační

¹⁶¹ F. A. SLAVÍK: *Dějiny města Vlašimě a jeho statku*, s. 37.

¹⁶² Nacházející se 7, 5 km od Jihlavy. T. ŠIMEK a kol.: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, s. 471.

¹⁶³ Heslo Trčka, in: *Ottův slovník naučný* XXV, Praha 2002, s. 677.

¹⁶⁴ T. ŠIMEK a kol., *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, s. 340.

¹⁶⁵ R. URBÁNEK, *České dějiny III/1*, s. 162-163.

¹⁶⁶ R. URBÁNEK, *Konec Ladislava Pohrobka*, Praha 1924, s. 114-115.

¹⁶⁷ Heslo Trčka, in: *Ottův slovník naučný* XXV, Praha 2002, s. 677.

¹⁶⁸ F. MENČÍK, *Dějiny města Jičína*, s. 36.

¹⁶⁹ Josef DOBIÁŠ, *Dějiny královského města Pelhřimova a jeho okolí IV/III. část*, Praha 1957, s. 862.

¹⁷⁰ František MUSIL a kol., *Dějiny východních Čech v pravěku a středověku do roku 1526*, Praha 2009, s. 608.

Též: Heslo Trčka, in: *Ottův slovník naučný* XXV, Praha 2002, s. 677.

¹⁷¹ T. ŠIMEK a kol., *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, s. 19.

klenoty společně se Zdeňkem Kostkou z Postupic.¹⁷² Dokonce získal před rokem 1463 za svou věrnost králi ve vojenských službách hrad Lichtenburk.

Stejně jako jeho otec Mikuláš se i Burian účastnil celé řady sjezdů rozhodujících o osudech Českého království. V roce 1465 se zúčastnil pražského sněmu, aby urovnal napjaté náboženské vztahy mezi kališníky a katolíky.¹⁷³ Tlumočil zde obsáhlé stanovisko nižší šlechty k obviněním vzneseným vůči králi Jiřímu ze strany některých příslušníků panského stavu.¹⁷⁴

Od roku 1466, tedy dva roky po rozdělení majetku mezi bratry, uzavíral majetkové obchody zcela samostatně.¹⁷⁵ V témže roce koupil od Jana z Lovčic poplužní dvůr v Lovčicích na Čáslavsku za 410 kop českých grošů.¹⁷⁶ V tomto roce měl Burian zájem i o tvrz Studený,¹⁷⁷ proto požádal krále Jiřího o studenský majetek. Král mu však nevyhověl a Studený zůstal ve vlastnictví Prokopa ze Studeného.¹⁷⁸ Naproti tomu v roce 1467 za svou přízeň králi obdržel 60 kop grošů zápisného na komorní plat želivského kláštera a prosečský statek, který však brzy prodal.¹⁷⁹ O rok později získal také od krále hrad Šternberk s příslušenstvím za svou největší zásluhu při dobývání tohoto hradu, který náležel vůdci panské jednoty Zdeňkovi ze Šternberka.¹⁸⁰ Část Šternberku však vrátil králi 29. března 1468 zpět a výměnou dostal zápis na želivský klášter s příslušnými vesnicemi u Humpolce.¹⁸¹ Želiv panovník odebral zdejšímu premonstrátskému klášteru, jehož opat Martin vystupoval po boku zelenohorské jednoty proti Jiřímu z Poděbrad.¹⁸² Burian ho i s příslušenstvím připojil k lipnickému panství a od této doby se poprvé připomíná želivská tvrz.¹⁸³

Když v roce 1468 vstoupil uherský král Matyáš Korvín do války proti Jiřímu z Poděbrad, nechal Burian opevnit hrady Lipnici, Lichtenburk, Střítež u Polné a Oheb,¹⁸⁴ přičemž na hradě Lipnici se při výstavbě opevnění projevil začínající nástup renesančního umění. Sama stavba hradu stála na prahu renesančního slohu.¹⁸⁵

¹⁷² Petr ČORNEJ – Milena BARTLOVÁ: *VdzKč VI*, Praha a Litomyšl 2007, s. 241.

¹⁷³ Heslo Trčka, in: *Ottův slovník naučný* XXV, s. 677.

¹⁷⁴ František MUSIL a kol., *Dějiny východních Čech v pravěku a středověku do roku 1526*, Praha 2009, s. 609.

¹⁷⁵ L. DVOŘÁKOVÁ, *Trčkové z Lípy na přelomu 15. a 16. století*, s. 117.

¹⁷⁶ J. EMLER (ed.): *Pozůstatky desk zemských království českého roku 1541 pohořelých II.*, s. 350.

¹⁷⁷ Nachází se 19 km od Vlašimi.

¹⁷⁸ T. ŠIMEK a kol., *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, s. 472.

¹⁷⁹ Heslo Trčka, in: *Ottův slovník naučný* XXV, s. 677.

¹⁸⁰ A. SEDLÁČEK, *Hrady XV*, s. 78.

¹⁸¹ Heslo Trčka, in: *Ottův slovník naučný* XXV, s. 677.

¹⁸² František MUSIL a kol., *Dějiny východních Čech v pravěku a středověku do roku 1526*, Praha 2009, s. 604.

¹⁸³ T. ŠIMEK a kol., *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, s. 571.

¹⁸⁴ Tamtéž, s. 20.

¹⁸⁵ Tamtéž, s. 21.

Poté, co zemřeli Vít z Pelhřimova se synem Jiřím bez dědiců, pelhřimovské panství s tvrzí, dvorem, vsí Proseč, opuštěnou tvrzí a dvorem Radimovicem, vsí Ústrašín a lesy získal v roce 1468 Burian. Ale ještě téhož roku veškerý tento majetek prodal Prokopovi ze Štítného.¹⁸⁶

Ve srovnání se svým otcem se Burian o rozšíření trčkovského majetku příliš nezasloužil. Patrně neměl tak velké ekonomické ambice a více se věnoval politické kariéře. Zděděný majetek po otci byl natolik dostačující, aby mu mohl zajistit náležité politické pozice.¹⁸⁷ K největším Burianovým obchodům patřil zisk panství Polná u Havlíčkova Brodu s městem a okolními vesnicemi, hrady Ronov a Přibyslav s městečkem, panství u kláštera Pohled a Hamry. Ty koupil 16. ledna 1468 za 10 500 kop českých grošů od nejstaršího syna Jiřího z Poděbrad, Viktorina s tím opatřením, že v případě potřeby krále Jiřího nebo jeho syna Jindřicha jim vrátí koupený majetek a za to Buriana náležitě vyplatí, a tak tento majetek nezůstal v trčkovských rukou dlouho. Při vojenském tažení proti uherskému králi v roce 1468 si zvolil Jiří z Poděbrad Polnou za dočasné sídlo, když se snažil dobýt klášter v Třebíči a osvobodit ze zajetí svého syna Viktorina. Ovšem krátce nato 8. října téhož roku se zmocnil hradu hlavní představitel Zelenohorské jednoty Jan ze Šternberka.¹⁸⁸ Ani hrad Lichtenburk Burianovi dlouho nesloužil, vrátil ho ještě v témže roce (1463) zisku zpět králi za finanční náhradu.¹⁸⁹ Jediný dlouhodobý zisk tvořily zápisy na hrad Oheb a vilémovské opatství,¹⁹⁰ přičemž hrad Oheb se stal střediskem majetku Trčků v Železných horách.¹⁹¹

Burian jako jediný vládce na Lipnici se dlouho ze svého majetku a především politických pozic netěšil, neboť v průběhu roku 1468 zemřel.¹⁹²

¹⁸⁶ A. SEDLÁČEK, *Hrady IV*, s. 280.

¹⁸⁷ L. DVOŘÁKOVÁ, *Trčkové z Lípy na přelomu 15. a 16. století*, s. 117.

¹⁸⁸ T. ŠIMEK a kol., *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, s. 383.

¹⁸⁹ Heslo Trčka, in: *Ottův slovník naučný XXV*, s. 677.

¹⁹⁰ AČ II, s. 539, č. 241.

¹⁹¹ T. ŠIMEK a kol., *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, s. 340.

¹⁹² L. DVOŘÁKOVÁ, *Trčkové z Lípy na přelomu 15. a 16. století*, s. 117.

7.4 SYNOVÉ BURIANA NA LIPNICI – MIKULÁŠ, BURIAN, JIŘÍ A MELCHISEDECH

Burianův nepříliš rozsáhlý majetek zdědili jeho nedospělí synové, Mikuláš, Burian, Jiří a Melchisedech, kteří rodový majetek zpočátku vlastnili společně. Již na přelomu 60. a 70. let 15. století nechali rozšířit a opravit hrad Oheb a kolem původního hradu vybudovali nový hradební okruh za účelem ochrany přístupu k hradnímu příkopu.¹⁹³

8. KONEC VLÁDY JIŘÍHO Z PODĚBRAD A HROMADĚNÍ MAJETKU TRČKŮ Z LÍPY ZA VLÁDY JAGELLONCŮ

8.1 BRATŘI MIKULÁŠ, BURIAN, JIŘÍ A MELCHISEDECH

V roce 1478 připsal král Vladislav Jagellonský všem bratrům finanční částku na klášter Želiv, a to na základě postoupeného šternberského panství, které získali v rámci dědictví po otci Burianovi. Jiří však v roce 1480 zemřel, a tak Želiv obdržel pouze Melchisedech, ale ten v roce 1486 coby bezdětný také zemřel.¹⁹⁴

Až o několik let později v roce 1491 uzavřeli pozůstalí bratři Burian s Mikulášem mladším první obchod. Koupili od bratrů Jiřího a Václava Rušinovských opuštěnou tvrz Rušinov se dvorem a dalšími osmi vesnicemi.¹⁹⁵

¹⁹³ T. ŠIMEK a kol., *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, s. 340.

¹⁹⁴ Heslo Trčka, in: *Ottův slovník naučný* XXV, s. 678.

¹⁹⁵ Tvrz se nachází 9 km severně od Chotěboře. T. ŠIMEK a kol.: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, s. 426.

8.2 MIKULÁŠ STARŠÍ TRČKA Z LÍPY NA VLAŠIMI

Dokud Burianovi synové nedosáhli plnoletosti, byl jejich opatrovníkem strýc, bratr Buriana a nejmladší syn Mikuláše Trčky z Lípy na Lipnici, Mikuláš starší Trčka z Lípy na Vlašimi, který tak dočasně spojil svůj díl vlašimský s lipnickým a stal se nejbohatším mužem v Čáslavském a Kouřimském kraji.¹⁹⁶

Jedna z prvních obchodních aktivit, kterou Mikuláš učinil, spočívala v prodeji luk obyvatelům města Načeradce v letech 1464 a 1465 ovšem s podmínkou, že musely zůstat v majetku Načeradeckých.¹⁹⁷

Rovněž jako jeho otec a bratr stál i Mikuláš starší na straně krále Jiřího.¹⁹⁸ Věrně králi pomáhal v bojích s katolickou Zelenohorskou jednotou a uherským králem Matyášem Korvínem.¹⁹⁹ Za věrnou oddanost mu Jiří z Poděbrad daroval v roce 1466 panství Jana Knížete z Načeradce, a to městečko s poplužním, poddanskými dvory a poddanským dvorem v Olešně a Řimovicích.²⁰⁰ Kolem roku 1467 se dostaly do majetku Mikuláše Trčky Štoky.²⁰¹

V roce 1468 se Matyáš Korvín postavil do čela křížové výpravy, kterou vyhlásil papež Pius II. proti českému králi a obsadil území Moravy a Slezska. Odměnou za vojenskou pomoc králi Jiřímu při dobývání hradu Konopiště získal Mikuláš zápisné na řečické panství, které měl kdysi v zástavě i jeho otec.²⁰² Zásadní bitva mezi zneprátenými králi proběhla následujícího roku u Vilémova. Jiří vyšel z této bitvy jako vítěz a Matyáše zajal. Nemínil ho uvěznit, ale chtěl se s ním dohodnout. K uzavření mírové smlouvy došlo ve vsi Úhrov,²⁰³ která v této době náležela Mikulášovi staršímu a spravována byla z hradu Lichtenburk.²⁰⁴ Na základě uzavřených dohod měl Matyáš Korvín Jiřímu z Poděbrad zprostředkovat smír s papežem, na oplátku měl český panovník podpořit kandidaturu Korvína na říšský trůn. Propuštěný Matyáš však svůj slib nedodržel a ještě téhož roku se dal v Olomouci zvolit

¹⁹⁶ L. DVOŘÁKOVÁ, *Trčkové z Lípy na přelomu 15. a 16. století*, s. 117.

¹⁹⁷ Jednu zvanou Rybník za 15 kop českých grošů a 1 kopu ročně. Antonín HAAS, *Privilegia nekrálovských měst českých z let 1453-1500*, Praha 1960, s. 90. Další v Louňově a v Černém lese za 32 kopy grošů. Tamtéž, s. 115.

¹⁹⁸ F. MENČÍK, *Dějiny města Jičína*, s. 36.

¹⁹⁹ A. SEDLÁČEK, *Hrady XV*, s. 184.

²⁰⁰ F. MENČÍK, *Dějiny města Jičína*, s. 36.

Král Janu z Načeradce panství odebral kvůli kupčení s penězi. J. EMLER (ed.): *Pozůstatky desk zemských království českého roku 1541 pohořelých II*, s. 348.

²⁰¹ Nachází se 12 km od Havlíčkova Brodu. T. ŠIMEK a kol., *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, s. 488.

²⁰² Heslo Trčka, in: *Ottův slovník naučný XXV*, s. 677.

²⁰³ Nachází se 13 km od Chotěboře.

²⁰⁴ T. ŠIMEK a kol., *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, s. 510.

českým králem, přičemž vládl na Moravě a vedlejších zemích Koruny české. S Jiřím pak válčil až do konce Poděbradova života.

Po smrti českého krále Jiřího z Poděbrad v roce 1471 zůstal Mikuláš starší věrný i jeho nástupci Vladislavu Jagellonskému.²⁰⁵ Za doby jeho kralování v zemi se stal v roce 1472 správcem Čáslavského a o pár let později v roce 1479 Kouřimského kraje.²⁰⁶ V období po roce 1474 se dostal do vlastnictví Mikuláše staršího hrad Hrádek v Čáslavském kraji od Jana z Říčan, který jej v roce 1502 připojil k vlašimskému panství. Nikdo však hrad neobýval, a tak i se dvorem ve vlastnictví Trčků zpustl.²⁰⁷

Od krále Vladislava dostal část šternberského a leštenského majetku, které však v roce 1479 vrátil původnímu majiteli Petrovi Holickému ze Šternberka. Místo tohoto majetku obdržel od krále zápis na Pelhřimov a druhou část řečického panství.²⁰⁸ Ještě v témže roce smlouvou z 11. září potvrdil všem svým synovcům, Mikulášovi mladšímu, Melchisedechovi, Jiříkovi a Burianovi veškerý zděděný majetek, který měl dočasně ve svých rukou.²⁰⁹ Dne 22. prosince roku 1479 proběhlo na Svatotomášském sněmu jmenování Mikuláše staršího správcem Kouřimského kraje.²¹⁰

Na základě skutečnosti, že Mikuláš vykonával funkci správce Kouřimského a Čáslavského kraje, mohl stát v květnu 1482 na sněmu v Hradci v čele kališníků, aby zde hájil práva biskupa Augustina Sanktuarienského.²¹¹ Biskup přišel do Čech z italské Mantovy za účelem podpory kališníků, kteří byli stále utlačováni katolíky a také za účelem vysvěcování biskupů na kněze. Smysl této cesty spočíval rovněž v jeho kandidatuře na arcibiskupa. Dne 25. července se sešel v Nymburce celozemský sjezd kališníků, ovšem chyběla zde Praha s Kutnou Horou. Tato dvě města nechtěla Augustina uznat za hlavu kališnické církve, protože udržovala přátelské vztahy s katolickými pány. Obdobně se zachovaly i Litoměřice, Kouřim a Mělník.²¹² Další sjezd se konal 28. října ve Slaném, kde kalich hájila vyšší i nižší kališnická šlechta společně s městy. Král Vladislav pověřil kancléře Jana ze Šelmberka, aby zajel do Slaného a nabídl možnosti dohody s katolíky. Došlo k jednání, které po letech vyústilo v Kutnohorský mír.²¹³

²⁰⁵ F. A. SLAVÍK, *Dějiny města Vlašimě a jeho statku*, s. 37.

²⁰⁶ Heslo Trčka, in: *Ottův slovník naučný* XXV, s. 677.

²⁰⁷ A. SEDLÁČEK, *Hrady XII*, s. 196.

²⁰⁸ Heslo Trčka, in: *Ottův slovník naučný* XXV, s. 677.

²⁰⁹ L. DVOŘÁKOVÁ, *Trčkové z Lípy na přelomu 15. a 16. století*, s. 118.

²¹⁰ F. MENČÍK, *Dějiny města Jičína*, s. 37.

²¹¹ Heslo Trčka, in: *Ottův slovník naučný* XXV, s. 677.

²¹² Josef MACEK, *Jagellonský věk v českých zemích 3*, Praha 1998, s. 304.

²¹³ Tamtéž, s. 305.

Téhož roku se stal Trčkův zámek Lipnice na žádost pražské univerzity místem trvalejšího pobytu biskupa Augustina a centrem politického svazu, k němuž se seskupila šlechta a města Hradeckého kraje.²¹⁴

I když Basilejská kompaktáta z roku 1436 zrovnoprávnila kališnickou církev s katolickou, vzájemné nepřátelství mezi kališníky a katolíky stále pokračovalo. Města i šlechta se nadále sdružovaly do politických spolků, které stály vedle sebe, ale i proti sobě a poté, co se katoličtí páni začlenili do stavovské obce, pronikli i do královské rady a začali tak rozvíjet svou vlastní politickou aktivitu. Katolíků, dosud vylučovaných ze stavovské obce i kališnických měst, se podařilo získat na svou stranu i krále Vladislava a ten je tímto začal podporovat. O aktivizaci katolíků svědčí politické akce pražských konšelů, kteří navazovali spojení s katolickými pány, např. se syny Zdeňka ze Šternberka.²¹⁵ K otevřenému boji došlo v září roku 1483 v Praze. Králem dosazení katoličtí konšelé rozhodli, že se svých protivníků ve Starém i Novém Městě zbaví násilím. O chystané akci se však kališníci dozvěděli včas a zasáhli vlastním útokem.²¹⁶ Mikuláš starší s nejvyšším purkrabím Janem Jencem z Janovic, podkomořím Samuelem Valečovským a nejvyšším zemským sudím Janem Tovačovským z Cimburka se postavili do čela stavovského hnutí kališníků.²¹⁷ Povstání skončilo porážkou katolíků, došlo přitom k popravě několika konšelů, ke kališníkům se nakonec přidala i chudina, která zaútočila na pražské kostely a kláštery a jejich řeholníky vypověděli z města.²¹⁸

Záhy po krvavém povstání, které proběhlo 24. září, byl Mikuláš starší jmenován do královské rady v Praze.²¹⁹ Neblahé pražské události vedly k uzavření náboženského míru, k němuž došlo o dva roky později v Kutné Hoře. Kutnohorský mír zajistil zrušení veškerých zájmových uskupení a zemi přinesl skutečný náboženský smír.

V tomto období majetek Mikuláše jen nevzrůstal, musel se vyrovnat i s tím, že přišel o několik vesnic pelhřimovského panství a Dolních Kralovic.²²⁰

Majetkovou ztrátu vykompenzoval koupí hradu Veliše, poplužního dvora, městečka Podhradí a města Jičína s vesnicemi²²¹ za 19 800 uherských zlatých ve zlatě v letech 1485-1487²²² od Samuela z Hrádku a Valečova. Touto koupí přešel Jičín do rukou Trčků z Lípy a ti ho

²¹⁴ J. MACEK, *Jagellonský věk v českých zemích* 3, s. 304.

²¹⁵ Tamtéž, s. 301.

²¹⁶ Tamtéž, s. 305.

²¹⁷ Tamtéž, s. 302.

²¹⁸ Tamtéž, s. 306.

²¹⁹ F. MENČÍK, *Dějiny města Jičína*, s. 37.

²²⁰ L. DVOŘÁKOVÁ, *Trčkové z Lípy na přelomu 15. a 16. století*, s. 117-118.

²²¹ Staré Místo, Čejkovice, Vokšice, Holín, Ohaveč, Veliš, Březinu, Ostružno, Hlásnou Lhotu, Bukvici, Štidla, Zebín, Moravčice, Prachovskou Lhotu, Libunec, Pařez, Zámostí, Blata, Střeleč a podíly na Vitiněvsi, Ketni, Hrdoňovicích a Skaříšově.

²²² F. A. SLAVÍK v *Dějínách města Vlašimě* udává rok 1487.

následně vlastnili více než jedno celé století.²²³ K velišskému panství přikoupil dědictví Mikuláše Ličky z Riesenburku, hrad Brada a vsi za 4000 kop grošů.²²⁴ Hrad Brada ve vlastnictví Vlašimského pána začal postupně chátrat,²²⁵ zato hrad Velíš nechal Mikuláš starší rozšířit a dostal vzhled, jaký měl před zbořením.²²⁶ Velíšský hrad nabyl velkého významu, když se stal roku 1500 uložistěm a ochráncem Basilejských kompaktát²²⁷ a vystřídal tak hrad Lipnici.²²⁸ To, že trčkovské hrady ukrývaly důležitou náboženskou dohodu o ústupcích katolické církve, svědčí o významném postavení tohoto rodu.²²⁹

Postupně Trčkové přikupovali a připojovali řadu sousedních statků, tím nabylo velišské panství značného rozsahu.²³⁰ Hned po roce 1488 připojil Mikuláš starší k velišskému panství tvrz Slatinky,²³¹ kde nechal obnovit dvůr.²³² Dále postupně připojil i tvrze Kostelec²³³ a Nemyčeves,²³⁴ avšak od té doby přestala tvrz Nemyčeves sloužit jako šlechtické sídlo a zřejmě zanikla.²³⁵

Mikuláš se nestaral pouze o rozšiřování svého majetku, ale i o zvyšování ziskovosti měst, a tak vyprosil pro obyvatele Vlašimi majestátem z 11. srpna roku 1488 na Pražském hradě od krále Vladislava právo pořádat dva výroční trhy. Jeden v sobotu po sv. Jiljí a druhý také v sobotu před hodem sv. Ducha.²³⁶ Ve stejném roce vymohl u krále povolení na výroční trhy i pro ledečské měšťany. V Ledči totiž vykonával funkci správce po smrti Jana z Říčan a Ledče.²³⁷

V roce 1491 získal díky sňatku s Johankou z Březovic²³⁸ za 4000 uherských zlatých panství Říčany u Prahy. Na základě manželské smlouvy však měly Říčany v případě Mikulášova úmrtí připadnout zpět Johance.²³⁹

²²³ F. MENČÍK, *Dějiny města Jičína*, s. 32.

²²⁴ Podbrady, Podulší, Kbelnice, Rybníček, Břehy, Prachov, Malý i Velký Lochov, Lhotu na Pařezu a pusté vsi Habřínku a Moravsko se vším příslušenstvím. Tamtéž, s. 37.

²²⁵ T. ŠIMEK a kol., *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, s. 52.

²²⁶ Tamtéž, s. 518.

²²⁷ F. MENČÍK, *Dějiny města Jičína*, s. 32.

²²⁸ A. SEDLÁČEK, *Hrady V – Podkrkonoší*, Praha 1995, s. 257.

²²⁹ J. FRANCEK, *Dějiny Jičína*, s. 63.

²³⁰ Oldřich TURČÍN, *Jeroným Bukovský z Neudorfu, regent smiřických panství*, in: *Z Českého ráje a Podkrkonoší 8*, Semily 1995, s. 26.

²³¹ Nachází se 7 km od Jičína.

²³² T. ŠIMEK a kol., *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, s. 453.

²³³ A. SEDLÁČEK, *Hrady V*, s. 272.

²³⁴ Nachází se 5 km jižně od Jičína.

²³⁵ T. ŠIMEK a kol.: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, s. 322.

²³⁶ F. A. SLAVÍK, *Dějiny města Vlašimě a jeho statku*, s. 41.

²³⁷ Protože se stal po smrti Jana z Ledče opatrovníkem jeho dětí. T. ŠIMEK a kol.: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, s. 258.

²³⁸ Heslo Trčka, in: *Ottův slovník naučný XXV*, s. 677.

²³⁹ F. A. SLAVÍK, *Dějiny města Vlašimě a jeho statku*, s. 41.

Dne 4. ledna 1493 potvrdili Mikuláš starší se synovcem Mikulášem mladším listinu Jana Leskovce z 30. března 1411 vztahující se k poddaným devíti vesnic Střítež, Žďárec, Dobešov, Štoky, Šejdov, Petrovice, Heroltice, Zvonějov, a Dobrodín a těm udělil právo vlastního odkazu svého movitého i nemovitého majetku. Pokud by zemřeli bez zanechání závěti, dědici se měli stát nejbližší příbuzní. Mikulášové jako tehdejší majitelé střítežského statku rozšířili platnost dokumentu i na vesnici Nové Dvory.²⁴⁰

Po roce 1493 získali neznámým způsobem Mikuláš na Vlašimi s Matějem Salavou z Lípy a Jindřichem Haugvicem z Biskupic panství Žumberk na Chrudimsku od Mikuláše z Holohlav. O několik let později²⁴¹ ho však prodali Janu Janovskému ze Soutic.²⁴² V roce 1495 koupil se synovcem Mikulášem statky Chotěmice v okrese Tábor v jihočeském kraji, o dva roky později Raškovice s příslušenstvím a roku 1499 Doubravici,²⁴³ kterou jim prodal za 500 kop grošů Jan Jiskra z Petropimě²⁴⁴ a připojili ji k velišskému panství.²⁴⁵

Roku 1496 potvrdila Johanka Kroměšínová z Březovic svému manželovi Třebechovice získané dědičně od svého otce Přibíka Kroměšína z Březovic.²⁴⁶ Tvrz však ztratila po roce 1496 význam a zpusťla.²⁴⁷

Na panství bývalého Louňovského kláštera, tehdejšího kláštera Táborského, konkrétně na horách Domašínských a Louňovských měli Trčkové na základě smlouvy z roku 1498 povoleno lovit. Písemnou dohodu uzavřel Mikuláš starší s Táboři. Ve smlouvě byl však uveden dodatek, že pokud Louňovský statek od Táborů odkoupí český král či duchovní, mají Trčkové nebo jejich pokračovatelé právo obvinít je z nepovoleného provozování myslivosti.²⁴⁸

Od roku 1499 se Mikuláš starší soustředil na získávání menších statků skupováním především v oblasti u Vlašimi.²⁴⁹ Dne 29. srpna dostal Mikuláš starší na Vlašimi se svým synovcem Mikulášem mladším výplatu na prodané městečko Kralovice, Ovesnou Lhotu, na

²⁴⁰ AČ XXII, s. 7.

²⁴¹ V roce 1509.

²⁴² T. ŠIMEK a kol., *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, s. 581.

²⁴³ F. A. SLAVÍK, *Dějiny města Vlašimě a jeho statku*, s. 41.

²⁴⁴ J. EMLER (ed.): *Pozůstatky desk zemských království českého roku 1541 pohořelých II*, s. 507.

²⁴⁵ A. SEDLÁČEK, *Hrady V*, s. 281.

²⁴⁶ T. ŠIMEK a kol.: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, s. 497-498.

²⁴⁷ Tamtéž, s. 498.

²⁴⁸ F. A. SLAVÍK, *Dějiny města Vlašimě a jeho statku*, s. 41.

²⁴⁹ Heslo Trčka, in: *Ottův slovník naučný* XXV, s. 677. Od Johanky z Libošovic koupil Starou Bolinu na Benešovsku s opuštěným poplužním dvorem, dvanácti poddanskými dvory, vsí a mlýnem. Čtyři poddanské dvory ve Vracovicích a v Kondraci, opuštěný poplužní dvůr v Libešově, dva poddanské dvory v Krasovicích a jeden poddanský dvůr v Jičíněvsi za 550 kop grošů českých. F. A. SLAVÍK, *Dějiny města Vlašimě a jeho statku*, s. 41. Též: J. EMLER (ed.): *Pozůstatky desk zemských království českého roku 1541 pohořelých II*, s. 509. Od té doby patřila Bolina k vlašimskému panství. A. SEDLÁČEK, *Hrady XV*, s. 195.

vsí Střítež, Břetice, Píšti²⁵⁰ a panství Svaté Pole. Ještě téhož dne mu bylo dáno králem Vladislavem povolení na rybník u vsi Rejčkov.²⁵¹ 10. listopadu obdržel spolu se synovcem Mikulášem mladším na Lichtenburku výplatu na Louňovický klášter.²⁵²

I když během 90. let sjednal několik menších obchodů, ani Mikulášovi staršímu na Vlašimi se nepodařilo výrazně doplnit majetek, který mu odkázal jeho otec. Výjimku představovalo pouze nově získané rozsáhlé velišské panství. Již od 80. let se dostával postupně pán na Vlašimi do pozadí a do popředí vystupoval jeho synovec Mikuláš mladší,²⁵³ s nímž ke konci 90. let 15. století a na počátku 16. století uzavřel několik uvedených obchodů. V této době také realizoval pán na Vlašimi dva poslední majetkové obchody. První spočíval v koupi měšťanského nárožního domu v Jičíně, ten se stal základem jičínského zámku.²⁵⁴

Následující období vyplnil potvrzením již udělených svobod.

Dne 27. května 1501 potvrdil Mikuláš Trčka starší městu Vlašimi privilegium svého otce Mikuláše Trčky z Lípy na Lipnici ze dne 15. března 1443.²⁵⁵ O rok později potvrdil svobody i načeradeckým obyvatelům.²⁵⁶ Dne 6. července 1502 v Kolíně povolili oba Mikulášové jičínským měšťanům výstavbu vodovodu, přičemž slíbili, že z této vody nebudou oni ani jejich potomci vybírat žádné platy.²⁵⁷ Na konci roku 1506 uzavřel poslední obchod koupí platů v Šternově a Čeřenicích, což jsou tvrže v okolí Šternberka, pro svého nemanželského syna Mikuláše z Lípy.²⁵⁸

Král Vladislav byl spokojen se službami Mikuláše staršího a jeho synů, a proto jim věnoval v roce 1507 duchovní statky Štěpánov, Křivsoudov, Zahrádku, Ovesnou Lhotu i s dalšími vesnicemi (Pravonín, Čáslavsko) pražského arcibiskupství, vyšehradského kanovníctví a louňovského kláštera. Tyto statky měl předtím jeho otec, Mikuláš Trčka z Lípy na Lipnici, pouze v zástavě od císaře Zikmunda.²⁵⁹

Mikuláš starší Trčka z Lípy na Vlašimi zemřel v roce 1509 po dni sv. Havla. Jeho manželka Johanka z Březovic ho o pár let přežila²⁶⁰ a po manželově smrti jí připadlo zpět panství Říčany u Prahy.²⁶¹ Mikuláš Trčka na Vlašimi po sobě zanechal syny Zdeňka,

²⁵⁰ AČ VI, s. 574, č. 138 72b.

²⁵¹ F. MENČÍK, *Dějiny města Jičína*, s. 37.

²⁵² Tamtéž, s. 39.

²⁵³ L. DVOŘÁKOVÁ, *Trčkové z Lípy na přelomu 15. a 16. století*, s. 118.

²⁵⁴ T. ŠIMEK a kol., *Hrady, zámky a tvrže v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, s. 180.

²⁵⁵ A. HAAS, *Privilegia nekrálovských měst českých z let 1501-1526*, Praha 1960, s. 10.

²⁵⁶ A. SEDLÁČEK, *Hrady XV*, s. 281.

²⁵⁷ A. HAAS, *Privilegia nekrálovských měst českých z let 1501-1526*, s. 34.

²⁵⁸ A. SEDLÁČEK, *Hrady XV* s. 88.

²⁵⁹ F. A. SLAVÍK, *Dějiny města Vlašimě a jeho statku*, s. 40.

²⁶⁰ F. MENČÍK, *Dějiny města Jičína*, s. 38.

²⁶¹ F. A. SLAVÍK, *Dějiny města Vlašimě a jeho statku*, s. 41.

Jana, Jindřicha, Viléma a Mikuláše, z nichž syn Jindřich zemřel stejně jako jeho matka v roce 1516. Další dva synové Jan a Vilém roku 1521. Mikuláš starší je i se svými syny pochován v kostele ve Vlašimi.²⁶²

8.3 MIKULÁŠ MLADŠÍ TRČKA Z LÍPY NA LIPNICI A LICHTENBURKU

Mikuláš, nejstarší syn Buriana Trčky se nejvíce zasloužil o další vzestup svého rodu.²⁶³ Byl nejvýraznější osobností z třetí generace rytířů Trčků.²⁶⁴ Patřil do Vladislavovy královské rady, kde spolu s dalšími představiteli nižší zejména kališnické šlechty působil jako přední mluvčí. Společně s kališnickými pány, jako byli bratři Ctibor a Jan mladší Tovačovští z Cimburka, bratři Pavel a Jindřich z Jenštejna, Jan z Janovic a na Petršpurce, hájili u panovníka zájmy utrakvistické části české společnosti.²⁶⁵ V letech 1471-1490 patřil k nejvlivnějším členům královské rady.²⁶⁶ Mikuláš působil také jako hejtman Čáslavského kraje a 22. prosince roku 1479 je jmenován vedle Jaroslava ze Šternberka soudcem v Kouřimském kraji.²⁶⁷

Politická moc Mikuláše mladšího z Lípy stoupala rovněž poté, co se Vladislav Jagellonský po zvolení uherským králem v červenci roku 1490 odebral do Budína. Po dobu nepřítomnosti jmenoval panovník svými zástupci v Českém království čtyři hejtmany. Panský stav reprezentoval nejvyšší pražský purkrabí Jan z Janovic a nejvyšší člen Petr Vok z Rožmberka, k zástupcům nižší šlechty patřili Mikuláš Trčka a zemský podkomoří Albrecht z Leskovce. Společně měli vést správu země a řídit komorní soud.²⁶⁸

Dobré hospodaření a věrnost králi zajistily Mikuláši níže uvedená četná a rozsáhlá panství, na základě kterých se řadil k nejbohatším šlechticům v Českém království.²⁶⁹ Cílevědomý šlechtic se nespokojil s prostým hromaděním majetku, ale velkou pozornost věnoval jeho efektivnímu ekonomickému využití. V tomto případě můžeme hovořit o cílevědomé ekonomické expanzi, kterou podporoval udělováním privilegií různého typu, půjčováním finančních prostředků šlechtě, ale i dalšími způsoby uvedenými dále v textu.

Po svém otci spolu se svými bratry zdědil majetek, jehož centrum tvořila Lipnice. K tomuto panství, zástavě na hrad Oheb a vilémovskému opatství připojil střítežské panství

²⁶² F. MENČÍK, *Dějiny města Jičína*, s. 38.

²⁶³ L. DVOŘÁKOVÁ, *Trčkové z Lípy na přelomu 15. a 16. století*, s. 118.

²⁶⁴ Tamtéž, s. 119.

²⁶⁵ J. MACEK, *Jagellonský věk v českých zemích 1*, Praha 1992, s. 244.

²⁶⁶ Tamtéž, s. 330.

²⁶⁷ F. A. SLAVÍK, *Dějiny města Vlašimě a jeho statku*, s. 37.

²⁶⁸ AČ X, s. 442.

²⁶⁹ A. SEDLÁČEK, *Hrady XII*, Praha 1997, s. 38.

nacházející se mezi Německým Brodem a Jihlavou a to získal před rokem 1485 od svého strýce Mikuláše staršího.²⁷⁰

Po smrti Anny, vdovy po Ješkovi z Lípy v roce 1486, daroval král Vladislav Mikulášovi tvrz Břízu v okolí Nechanic v Podkrkonoší jako odumřelou pozůstalost, avšak nedlouho poté tvrz zpustla.²⁷¹ O dva roky později se Mikuláš zasloužil o to, aby král Vladislav II. potvrdil všechna již udělená privilegia Německého Brodu a povolil pořádat výroční trh Ledči nad Sázavou.²⁷² Rok poté se Mikuláš mladší oddělil od svého bratra Buriana, jemuž přenechal Lipnici a od počátku 90. let se Mikulášův zájem začal přesouvat do severovýchodních Čech, které se staly hlavní oblastí jeho ekonomických zájmů. S Mikulášem mladším se poprvé setkáváme v této oblasti spolu s jeho strýcem Mikulášem Trčkou starším. Tehdy v roce 1489 získal Mikuláš mladší zápisem od krále Vladislava hrad Lichtenburk s příslušenstvím, podle něhož měl i přídomek.²⁷³ Tři roky poté dne 28. října mu Vladislav II. udělil majestát, na základě kterého mohl s Lichtenburkem, a dokonce i Ohebem nakládat podle svého svobodného uvážení.²⁷⁴

Doba vlády Mikuláše mladšího znamenala pro hrad povznesení a rozvoj. Nejprve se postaral o poškozené hradby v severozápadním nároží, kde nechal vybudovat novou pozdně gotickou obytnou budovu. V době působení Mikuláše mladšího na tomto hradě došlo také k přestavbě původního raně gotického paláce s tím, že k severní a západní hradbě byly přistavěny další obytné budovy. Těmito úpravami obytných prostor se původní hrad změnil v pohodlné obydlí, přičemž se pozornost věnovala i zdokonalení fortifikačního systému. V této době vzniklo na východ od hradu městečko Podhradí opatřeno samostatným opevněním skládajícím se z příkopů a valů, jež navazovalo na opevnění hradu.²⁷⁵

Krátce po zisku hradu začal kolem Lichtenburka budovat panství, jehož základem se stal rušinovský statek se statkem Lipovec a doplnil ho o několik menších vesnic²⁷⁶ a již zmíněný hrad Oheb, který však postupem doby zpustl.²⁷⁷

V dalších letech první poloviny 90. let se Mikuláš soustředil na značné rozšíření rodového impéria ve východních Čechách. Nejprve se v roce 1494 stal vlastníkem hradu Opočno²⁷⁸ a následujícího roku koupil od nejvyššího purkrabího a hejtmána Českého

²⁷⁰ L. DVOŘÁKOVÁ, *Trčkové z Lípy na přelomu 15. a 16. století*, s. 119.

²⁷¹ A. SEDLÁČEK, *Hrady V*, Praha 1995, s. 338.

²⁷² F. MUSIL a kol., *Dějiny východních Čech v pravěku a středověku do roku 1526*, s. 637.

²⁷³ L. DVOŘÁKOVÁ, *Trčkové z Lípy na přelomu 15. a 16. století*, s. 119.

²⁷⁴ F. MENČÍK, *Dějiny města Jičína*, s. 39.

²⁷⁵ T. ŠIMEK a kol., *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Východní Čechy*, s. 269.

²⁷⁶ Janovice, Zbyhněvice a Hrbokov. L. DVOŘÁKOVÁ, *Trčkové z Lípy na přelomu 15. a 16. století*, s. 119.

²⁷⁷ T. ŠIMEK a kol., *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, s. 340.

²⁷⁸ J. ROŠTLAPIL, *Rod pánů Trčků z Lípy*, in: *Paměti města Dobrušky panství opočenského*, s. 21.

království Jana z Janovic za 20 000 uherských zlatých celé opočenské panství zahrnující poplužní dvůr s příslušnými vesnicemi²⁷⁹ a město Dobrušku.²⁸⁰

Dobrušce udělil král Vladislav dne 18. května 1495 na základě Mikulášovy prosby dva jarmarky: první na pondělí před sv. Jiřím a druhý na den sv. Jiljí.

Po tomto privilegiu začal Mikuláš mladší Trčka nakupovat statky, jimiž opočenské panství rozšířil.²⁸¹ Dne 8. prosince téhož roku přikoupil Rychnov za 2200 kop,²⁸² dvůr v Pohoří, polovinu veselických statků a tvrz s poplužním dvorem v Šestajovicích²⁸³ u Jaroměře a to vše od táboorského hejtmana Zbyňka Buchovce z Buchové.²⁸⁴ Mezi léty 1495-1510 koupil za blíže neuvedených okolností ves Třebešov v okrese Rychnov nad Kněžnou.²⁸⁵ V roce 1496 získal rovněž nákupem třebechovické panství od své tety Johanky z Březovic za 5000 kop grošů, jež zahrnovalo tvrz s poplužním dvorem, štěpnicemi, městečkem a vesnicemi.²⁸⁶ V Třebechovicích na hoře Oreb nechal vystavět dřevěný kostelík a ještě v téže roce koupil v Lazcích poplužní dvůr se třemi lány od syna Jiřího z Poděbrad knížete Jindřicha z Münsterberka.²⁸⁷ Opočenské panství se podařilo Mikuláši dále rozšířit o vesnici Skalku,²⁸⁸ kterou mu rovněž potvrdil kníže z Münsterberka do roku 1501.²⁸⁹

V následujícím roce 1497 přikoupil k Opočnu části vsí Jesenice, Slavětín, Hlohov, Městec, Rohynice a Rychnovek ve východních Čechách.²⁹⁰

Dne 5. června zmíněného roku král Vladislav dovolil měšťanům města Chotěboře na základě prosby Mikuláše mladšího svobodně odkazovat své statky s tím opatřením, že v případě úmrtí dotyčné osoby bez poslední vůle se měl dědicem stát nejbližší příbuzný.²⁹¹

V téže roce získal Mikuláš mladší nákupem první část rozsáhlého smiřického panství od purkrabí Pražského hradu a královského prokurátora Čenka Míčana z Klinštejna za 500 kop grošů.²⁹² O rok později potvrdil král Mikulášovi zápisy na vsi Černilov a Jasenný

²⁷⁹ Pohoř, Pulice, Semechnice, Křovice, Kamenice, Milčany, Přično, Radliště, Trnov v Domašíně.

²⁸⁰ A. SEDLÁČEK, *Hrady II*, Praha 1994, s. 47.

²⁸¹ J. ROŠTLAPIL, *Rod pánů Trčků z Lípy*, s. 21.

²⁸² F. MENČÍK, *Dějiny města Jičína*, s. 39.

²⁸³ A. SEDLÁČEK, *Hrady II*, s. 48.

²⁸⁴ T. ŠIMEK a kol., *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, s. 485.

²⁸⁵ Tamtéž, s. 499.

²⁸⁶ Nepasice, Blešno, Librantice, Jenikovice, Krňovice, Čenkov, Lučno, Petrovičky, Výravu, Holšovice, Lozice a Bělušovice. AČ V, s. 559, č. 43. Také: J. EMLER (ed.), *Pozůstatky desk zemských království českého roku 1541 pohořelých II*, s. 482.

²⁸⁷ J. ROŠTLAPIL, *Rod pánů Trčků z Lípy*, s. 21.

²⁸⁸ Nachází se 6 km od Dobrušky.

²⁸⁹ T. ŠIMEK a kol., *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, s. 446.

²⁹⁰ A. SEDLÁČEK, *Hrady II*, s. 48.

²⁹¹ Antonín HAAS, *Privilegia nekrálovských měst českých z let 1453-1500*, Praha 1960, s. 345.

²⁹² J. EMLER (ed.), *Pozůstatky desk zemských království českého II*, s. 493.

s příslušenstvím²⁹³ a skoupil ostatní části vsí patřící Rychnovu.²⁹⁴ V červnu 1498 získal opět nákupem za souhrnnou částku 6000 kop grošů od valečovských dědiček zbytek panství Smiřice zahrnující 17 obcí.²⁹⁵ Za vlády Mikuláše mladšího na smiřické tvrzi sídlili ekonomičtí úředníci.²⁹⁶

V průběhu 90. let se tak do rukou schopného a obchodně zdatného Mikuláše mladšího dostaly všechny čtyři části smiřického panství.²⁹⁷ Mikulášovi se podařilo obratným využitím krize drobné šlechty,²⁹⁸ skupováním jejich statků²⁹⁹ a střídáním obchodů různého rozsahu³⁰⁰ vybudovat na Hradecku a Jičínsku panství smiřické, opočenské a panství velišské značně rozšířit.³⁰¹ Přitom neskupoval jen celá panství, ale i jednotlivé vesnice a dvory³⁰² a stal se tak jedním z nejbohatších aristokratů na Hradecku.³⁰³ V roce 1499 se mu ještě zdařilo přikoupit k panství Opočno části vsí Lazce, Přepych a jeden poddanský dvůr ve Stěnkově ve východních Čechách.³⁰⁴ V téže roce také dokončil budování lichtenburského panství, kdy dědičně obdržel od krále Vladislava město Chotěboř se zbořeným hradem Vildštejnem, městečkem Sečí u Chrudimi a okolními vesnicemi. Král Vladislav mu dokonce 30. října téhož roku připsal na lichtenburské panství 1500 kop českých grošů.³⁰⁵

I přes značné rozšíření čtyř zmíněných panství byly jeho snahy stále vedeny nakupováním dalšího majetku, a tak v roce 1500 získal rovněž nákupem od Václava z Perknova Trhovou Kamenici za 200 kop českých grošů,³⁰⁶ k níž patřily ves a zámek Svobodné Hamry u Hlinska.³⁰⁷ Mikulášova pozornost se v této době obrátila i na Středočeský kraj, a to konkrétně Čáslavsko, neboť zde vykonával státní funkci hejtmána a získal zde statek Raškovice.

²⁹³ AČ VI, s. 572, č. 95.

²⁹⁴ A. SEDLÁČEK, *Hrady II*, s. 48.

²⁹⁵ Smiřice, Smiřičky, Holohlavy se dvorem, Semonice, Čibuz, Skalici, Hubiles, Újezdec, Bukovinu, Vlkov, Lužany se dvorem a tvrzí, Lhotku, Žiželoves, Sovětice, Mezilečí, Maršov, Černožice, Čáslavky a Brzice. Aleš CHALUPA, *Panství Smiřice a jeho poddaní v polovině 17. století*. in: Hradecký kraj, Hradec Králové 1958, s. 197.

²⁹⁶ T. ŠIMEK a kol., *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, s. 456.

²⁹⁷ L. DVOŘÁKOVÁ, *Trčkové z Lípy na přelomu 15. a 16. století*, s. 119.

²⁹⁸ Buchovci z Buchova, Sendražičtí ze Sendražic, Salavy z Lípy, Loučenští z Kopidlna, Údrničtí z Labouně, Zlivští z Labouně, rody z Kařešova a ze Sekeřic.

²⁹⁹ L. DVOŘÁKOVÁ, *Trčkové z Lípy na přelomu 15. a 16. století*, s. 124.

³⁰⁰ Tamtéž, s. 122.

³⁰¹ Tamtéž, s. 124.

³⁰² Tamtéž, s. 120.

³⁰³ Tamtéž, s. 119.

³⁰⁴ A. SEDLÁČEK, *Hrady II*, s. 48.

³⁰⁵ A. SEDLÁČEK, *Hrady XII*, s. 38.

³⁰⁶ J. EMLER (ed.), *Pozůstatky desk zemských království českého roku 1541 pohořelých II*, s. 525.

³⁰⁷ T. ŠIMEK a kol., *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, s. 479.

Po důrazném nástupu v 90. letech na několik dalších let aktivita Mikuláše mladšího opadla, omezila se jen na drobná doplnění již existujících panství, avšak ve srovnání s 90. léty šlo převážně o menší zisky. Během následujících let pak nashromáždil dostatek finančních prostředků za účelem nákupu nových statků, vedle kterých také půjčoval peníze drobné šlechtě, a tak i touto cestou svým úsilím nabyl další jmění.³⁰⁸ Projevil se i jako zdatný obchodník s obilím, vlnou a vínem.³⁰⁹

Důkazem, že veškerou svou pozornost koncentroval především na rozšiřování území ve východních Čechách, byla obchodní smlouva³¹⁰ z roku 1500,³¹¹ na základě které prodal svému bratrovi Burianovi tvrze Střítež, Ždírec a Novou Ves³¹² v jihovýchodních Čechách za 3000 kop.³¹³ Tímto obchodem se zbavil odlehlých držav a získal další finanční prostředky na nákupy nového majetku zejména ve východních, ale i v severních Čechách a na Moravě.³¹⁴ Ve stejném roce přikoupil kromě již zmíněné Trhové Kamenice několik konkrétně neuvedených vsí od Petra Adršpacha z Dubé.³¹⁵ Následujícího roku získal tvrz, dvůr a ves Kněžice, dále vsi Židovice a Záhornici, dvůr Voděrady a opuštěný dvůr Mezilesí od Zdeňka Loučenského z Kopidlna.³¹⁶ V roce 1502 dostal kvůli finančním potížím krále Vladislava Jagellonského do zástavy Poděbrady, Kolín a Hradištko.³¹⁷ Kolínské panství mu však dlouho nesloužilo a tři roky poté, tedy v roce 1505, Vladislav II. Mikuláše vyplatil.³¹⁸

I bez svého strýce se Mikuláš mladší Trčka projevil jako ušlechtilý rytíř, když na počátku 16. století udělil nebo se zasloužil na svých panstvích o další řadu zmíněných privilegií. Dne 24. června 1501 potvrdil listinou na Velíši všechna udělená privilegia městu Dobrušce od Sezemy z Dobrušky, Jiříka z Dubé a na Vizmburce i od Mutiny z Dobrušky.³¹⁹ O dva dny později potvrdil i výsadu králova podkomořího Samuela z Hrádku.³²⁰ Dne 16. srpna na základě prosby Mikuláše král Vladislav stanovil, aby se Ledečtí řídili právem Německého Brodu a mohli se k tomuto právu odvolávat.³²¹ Dne 15. června 1503 potvrdil chotěbořským měšťanům právo volného odkazu majetku, které obdržel od krále

³⁰⁸ L. DVOŘÁKOVÁ, *Trčkové z Lípy na přelomu 15. a 16. století*, s. 120.

³⁰⁹ J. FRANCEK, *Dějiny Jičína*, s. 64.

³¹⁰ L. DVOŘÁKOVÁ, *Trčkové z Lípy na přelomu 15. a 16. století*, s. 120.

³¹¹ F. MENČÍK, *Dějiny města Jičína*, s. 40.

³¹² L. DVOŘÁKOVÁ, *Trčkové z Lípy na přelomu 15. a 16. století*, s. 120.

³¹³ F. MENČÍK, *Dějiny města Jičína*, s. 40.

³¹⁴ L. DVOŘÁKOVÁ, *Trčkové z Lípy na přelomu 15. a 16. století*, s. 120.

³¹⁵ A. SEDLÁČEK, *Hrady II*, s. 48.

³¹⁶ A. SEDLÁČEK, *Hrady X. - Boleslavsko*, Praha 1997, s. 404.

³¹⁷ A. SEDLÁČEK, *Hrady XII*, s. 10.

³¹⁸ F. A. SLAVÍK, *Dějiny města Vlašimě a jeho statku*, s. 41.

³¹⁹ A. HAAS, *Privilegia nekrálovských měst českých z let 1501-1526*, Praha 1961, s. 10.

³²⁰ A. SEDLÁČEK, *Hrady II*, s. 47.

³²¹ A. HAAS, *Privilegia nekrálovských měst českých z let 1501-1526*, s. 11.

Vladislava.³²² Dne 22. dubna následujícího roku daroval měšťanům města Ronova dva rybníky, ty dostal od ronovského měšťana Václava Bohatého.³²³ V říjnu roku 1505 rytíř Mikuláš mladší rozdal pozemky Břístského dvora sedlákům z Křechoře a okolí s ročním platem 3 kopy českých grošů ve dvou splátkách: na sv. Havla a na sv. Jiří po 1,5 kopy grošů českých. S tímto majetkem mohli zacházet jako se svým vlastním: prodat, směnit či zastavit. Mohli se také vyplatit a poté držet dané pozemky coby svobodné.³²⁴

Následující léta 1506 až 1509 Mikuláš vyplnil obchody rozšiřující majetek především na Jičínsku.³²⁵ V roce 1506 mu prodala Anna ze Sykyřic své věnné a dědičné právo na opuštěnou ves Štítary na Boleslavsku.³²⁶ I rok poté koupil kvůli finančním potížím Anny ze Sekyřic a jejího manžela Bohuslava ze Žeberka tvrz Městec Králové u Nymburka³²⁷ a Žlunice u Jičína.³²⁸ Záhy připojil ves Štítary k Městecké tvrzi.³²⁹ V témže roce koupil také Slavostice,³³⁰ o rok později Kozojedy³³¹ a Vestce u Čáslavi s poplužním dvorem a vsí od Jindřicha Špetle z Prudic. Mikuláš mladší ani jeho následovníci sice ve Vestci nesídlili, ale tvrz udržovali. Bydlel na ní úředník s tím, že bude vestecký dvůr spravovat.³³² Městec, Kozojedy, Žlunice i Slavostice připojil ke statku Kněžice,³³³ přičemž Žlunice se Slavoticemi navazovaly na velišské panství Mikuláše staršího.³³⁴ Těmito majetkovými zisky sjednotil Mikuláš mladší své panství na Jičínsku.³³⁵

Když v roce 1507 koupil král Vladislav Jagellonský ves Zdechovice³³⁶ od Petra ze Sekyřic, Zdechovice slíbil dát do zástavy Mikulášovi mladšímu náhradou za odstoupené opavské knížectví, ovšem pro odpor českých stavů byl nucen zástavu zrušit.³³⁷ I přesto o dva roky později roku 1509 Mikuláš vyplatil polskému králi Zikmundovi opavské knížectví a postoupil jej králi Vladislavovi. V témže roce za konkrétně neuvedených podmínek získal do svého vlastnictví i Podol u Nymburka.³³⁸

³²² A. HAAS, *Privilegia nekrálovských měst českých z let 1501-1526*, s. 52.

³²³ Tamtéž, s. 74.

³²⁴ AČ XXII, s. 44-46, č. 35.

³²⁵ L. DVOŘÁKOVÁ, *Trčkové z Lípy na přelomu 15. a 16. století*, s. 120.

³²⁶ A. SEDLÁČKOVÁ, *Hrady X*, s. 404.

³²⁷ Tamtéž, s. 399.

³²⁸ Tamtéž, s. 403.

³²⁹ Tamtéž, s. 404.

³³⁰ Tamtéž, s. 403.

³³¹ Heslo Trčka, in: *Ottův slovník naučný XXV*, s. 678.

³³² T. ŠIMEK a kol.: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, s. 522.

³³³ A. SEDLÁČEK, *Hrady X*, s. 403.

³³⁴ L. DVOŘÁKOVÁ, *Trčkové z Lípy na přelomu 15. a 16. století*, s. 120.

³³⁵ Tamtéž, s. 121.

³³⁶ Nachází se 6 km od Přelouče.

³³⁷ T. ŠIMEK a kol.: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, s. 553.

³³⁸ Heslo Trčka, in: *Ottův slovník naučný XXV*, s. 678.

Dne 27. dubna 1510 se znovu postaral o privilegium pro město Chotěboř, tentokrát tím, že místním obyvatelům věnoval lázeň i s platem, který se dříve musel odvádět vrchnosti³³⁹ a nechal zde založit špitál na základě bídý a utrpení chudých lidí.³⁴⁰

Dne 14. října 1510 koupil opět do vlastnictví Trčků od Jana Janovského ze Soutic panství Žumberk v Ústí nad Orlicí, jež zahrnovalo dvůr s městečkem, vesnici Lukavice se dvorem, tvrzí a příslušnými vesnicemi³⁴¹ za 2000 kop.³⁴²

V letech 1509-1512 měl Mikuláš mladší ve svých rukou statky Rudu, Zábřeh a Klášterec na Moravě, přičemž dne 2. října 1512 všechny tyto statky směnil za svojanovské panství smlouvou na Letovicích s moravským šlechticem Ladislavem z Boskovic a tím získal i duchovní ves Banín, na kterou dostal o dva roky později 27. ledna 1514 od krále Vladislava potvrzení.³⁴³ Svojanovské panství zahrnovalo hrad Svojanov a mimo jiné také osady Bystré a Limberk. Za Mikuláše mladšího procházela stavba hradu Svojanov vývojovou fází, hrad nechal prodloužit až k vysoké věži a rozšířit o nové křídlo.³⁴⁴

I když je český šlechtický rod Trčků z Lípy proslulý zejména ekonomickými aktivitami ve východních Čechách a v oblasti Českomoravské vrchoviny, ani samotné severní Čechy se nevyhnuly působení vlivného aristokratického rodu Trčků. První zprávy o šlechtickém rodě v severních Čechách pocházejí z let 1511-1515,³⁴⁵ když Mikuláš mladší koupil zadlužené děčínské panství od Zikmunda mladšího z Vartenberka, za něhož zaplatil 8 tisíc kop pražských grošů. K děčínskému panství v této době patřila města Děčín, Benešov nad Ploučnicí a Česká Kamenice.

Jako nový majitel přijel Mikuláš mladší do Děčína v září roku 1511, aby zde potvrdil v českém jazyce starší privilegia a výsady, které obdrželi děčínští měšťané především od Zikmunda z Vartenberka.³⁴⁶ V prvním privilegiu z 9. září potvrdil Mikuláš mladší na Lichtenburce děčínským měšťanům všechna práva a výsady, jež obdrželi od jejich předchůdců, zejména od zmiňovaného Zikmunda z Vartenberka.³⁴⁷

Učinil jednu změnu a to v tom smyslu, že městský rychtář mohl „v šencích“ užívat stejná práva jako kterýkoli děčínský měšťan. Dříve, podle starších privilegií, nesměl rychtář

³³⁹ A. HAAS, *Privilegia nekrálovských měst českých z let 1501-1526*, s. 166.

³⁴⁰ J. MACEK, *Jagellonský věk v českých zemích 3*, Praha 1998, s. 111.

³⁴¹ Prostějov, Částkov, Vížky, Bošov, Švihov, Havlovice, Hořejček, Smrček, Bratroňov, Krupín, Ctětín, Strkov, Vranov, Rvačov, Vseradov, Lukavičku, Radechlín, Loučky, Potlýšťany a Libanice.

³⁴² A. SEDLÁČEK, *Hrady I - Chrudimsko*, Praha 1993, s. 138.

³⁴³ F. MENČÍK, *Dějiny města Jičína*, s. 40.

³⁴⁴ T. ŠIMEK a kol., *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, s. 480.

³⁴⁵ Kateřina PASTYŘÍKOVÁ, *Trčkové v severních Čechách*, in: *Děčínské vlastivědné zprávy* 12 č. 2, Děčín 2002, s. 3

³⁴⁶ Tamtéž, s. 3

³⁴⁷ K. PASTYŘÍKOVÁ, *Trčkové v severních Čechách*, s. 3-4.

šenkovat mladé neboli bílé pivo. Mikuláš chtěl, aby rychtáři měli ve městě stejná práva jako ostatní měšťané, aby nebyli ekonomicky zvýhodňováni. Privilegium se věnovalo pravomocím rychtáře, purkmistrů a konšelů, fungování cechů a živností. Týkalo se i mílového a městského práva, užívání okolních lesů i městské kašny. Mikuláš mladší Trčka z Lípy připojil k privilegium za přítomnosti Jana Březenského z Vartenberka na Lipém a vladyků Volfarta Planknara z Kynšperka a Kryštofa Ptacha z Haugvic na Železnicích svoji pečeť. O den později, 10. září, potvrdil Mikuláš mladší děčínským měšťanům další výsady, a to dědické právo, tzn. možnost odkazu majetku do čtvrtého pokolení rodu, popřípadě svým přátelům. Dále obnovil Děčínským právo volného stěhování,³⁴⁸ i v tomto případě stvrdil starší privilegium původně od Jana z Vartenberka ze dne 20. ledna 1407 v českém jazyce a přivěsil na něj za přítomnosti stejných svědků svoji pečeť.³⁴⁹

V tomto období také daroval obyvatelům Benešova nad Ploučnicí šosovní mlýn a háj na opravu městských hradeb.³⁵⁰ Již 19. srpna v Děčíně potvrdil měšťanům v České Kamenici i obyvatelům vesnic patřící ke kamenické a chříbské rychtě privilegia Jana z Michalovic ze dne 21. ledna 1383 na dědické právo a z 22. ledna 1394 na prodej cel, lázně a pivovarní pánve.³⁵¹ Dne 19. září 1511 v Děčíně potvrdil Mikuláš dřívější čtyři výsady obyvatelům Benešova nad Ploučnicí, právo města Mladé Boleslavi, jímž se benešovští měli řídit. Týkaly se užívání měř a vah, výši daně pro každého obyvatele města podle velikosti a ceny nemovitostí a právo města vybírat tuto daň bez panského úředníka, přičemž z ní mělo město povinnost odvádět vrchnosti 20 kop českých grošů. Privilegium se dále zabývalo problematikou městského života po stránce ekonomické i společenské. V tento den přenechal Mikuláš mladší Trčka děčínským občanům v dalším privilegium právo vařit pivo za finanční náhradu.

V Děčíně byla dlouhodobá tradice, že právo vařit pivo směli jen někteří měšťané a ti měli z této činnosti výhody. Várečné právo patřilo vždy vrchnosti a ta je za roční pánevní plat z varných dávek propůjčovala. Ten, kdo vyráběl slad, vařil a šenkoval pivo, platil půl kopy grošů. Ten, kdo vařil nebo vyráběl slad, platil polovinu. Kdo by čepoval cizí pivo, toho potrestali konšelé.³⁵²

Dále Mikuláš nechal ve městě Benešově nad Ploučnicí opravit městské hradby, k nimž došlo po roce 1511 a byly doplněny dalším příkopem a valem. Následně potvrdil starší privilegium Jana z Michalovic městu České Kamenici a vesnicím patřícím k tomuto panství.

³⁴⁸ K. PASTYŘÍKOVÁ, *Trčkové v severních Čechách*, s. 4.

³⁴⁹ Tamtéž, s. 4-5.

³⁵⁰ A. HAAS, *Privilegia nekrálovských měst českých z let 1501-1526*, s. 177.

³⁵¹ Tamtéž, s. 194.

³⁵² K. PASTYŘÍKOVÁ, *Trčkové v severních Čechách*, s. 5.

Českokamenické privilegium se týkalo dědického a várečného práva a zároveň povinnosti platit vrchnosti tři kopy českých grošů ročního platu.³⁵³

Mikuláš mladší se v této době nevěnoval pouze severočeskému panství, ale i lokalitám ve východních Čechách, a tak za neuvedenou částku koupil v roce 1511 tvrz, dvůr a ves Údrnice v okolí Libáně od Petra Údrnického z Labouně,³⁵⁴ kterou připojil k Velíši a od té doby přestala tvrz sloužit jako panské sídlo a brzy zanikla.³⁵⁵ Téhož roku 2. června vrátil Mikuláš městečku Ronovu u Chrudimi tržné, které občanům města vzal bývalý úředník na Lichtenburce Jan Tosa a stanovil majitelům obchodů roční plat obci čtyři české groše.³⁵⁶ V roce 1511 přikoupil ještě k rozsáhlému opočenskému panství vsi Meziříčí a Dobříkovec patřící k Bolehošti.³⁵⁷

Poté, co nechal v roce 1507 na hradě Velíši zaživa zazdít svou manželku Kateřinu ze Šellenberka, nejpravděpodobněji kvůli nevěře, ale i bezdětnosti, zasloužil se dne 29. září 1512 o zřízení špitálu a sirotčince v Dobrušce pro nemocné a chudé.³⁵⁸ Rovněž vypočítal roční plat z místních masných obchodů, z každého 28 grošů na sv. Jana Křtitele, o Vánocích 2 groše a každé úterý jeden haléř tržného.³⁵⁹ Po zřízení špitálu v Dobrušce věnoval dne 1. prosince jičínským měšťanům rybník, zvaný „kníže“.³⁶⁰

Dne 19. prosince 1512 prodal již zmiňovaný Ladislav z Boskovic vsi Bohunov, Poříčí, dolní i horní Bradlné, Přibyslav a Ronov se vším příslušenstvím (pastviny, potoky, mlýny, lesy, doly, atd.) za 500 kop českých grošů³⁶¹ Mikuláši mladšímu a jeho dědici Zdeňkovi Trčkovi z vlašimské větve rodu,³⁶² přičemž Mikuláš připojil tvrz Rodov ke smiřickému panství.³⁶³ Ještě v témže roce koupil za 4 300 kop od Beneše ze Sendražic tvrz, dvůr a ves Sendražice u Hradce Králové s osmi vesnicemi a ty rovněž tak připojil ke smiřickému panství. Poté, co byla tvrz v rukou Mikuláše mladšího Trčky, přestala být panským sídlem, postupně zanikla a zpustla.³⁶⁴

³⁵³ K. PASTYŘÍKOVÁ, *Trčkové v severních Čechách*, s. 6.

³⁵⁴ A. SEDLÁČEK, *Hrady X*, s. 311.

³⁵⁵ T. ŠIMEK a kol., *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, s. 509.

³⁵⁶ A. HAAS, *Privilegia nekrálovských měst českých z let 1501-1526*, s. 188.

³⁵⁷ A. SEDLÁČEK, *Hrady II*, s. 48.

³⁵⁸ J. ROŠTLAPIL, *Rod pánů Trčků z Lípy*, s. 21-22.

³⁵⁹ Tamtéž, s. 22.

³⁶⁰ A. HAAS, *Privilegia nekrálovských měst českých z let 1501-1526*, s. 236.

³⁶¹ AČ VI, s. 545, č. 397.

³⁶² AČ XVII, s. 178-179, č. 964.

³⁶³ Nachází se 9 km jihozápadně od Jaroměře. T. ŠIMEK a kol., *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, s. 417.

³⁶⁴ Tamtéž, s. 444. Též: A. SEDLÁČEK, *Hrady II*, s. 241.

V roce 1513 uzavřel další obchody rozšiřující pozemkový majetek na východě a severu Čech koupí několika vesnic v okolí Chrudimi a dvě vesnice³⁶⁵ u Děčína.³⁶⁶

Po dobu čtyř let, kdy byl Mikuláš mladší Trčka majitelem děčínského panství, mu patřila i tvrz a ves Libouchec.³⁶⁷ V roce 1515 děčínské panství s tvrzí a vsí Libouchec od Mikuláše koupili bratři ze Salhausenu za 7 tisíc kop českých grošů. Na tomto majetkovém obchodu tedy tratil Mikuláš tisíc kop českých grošů.³⁶⁸ Spolu s Děčínem prodal i kamenické a benešovské panství nacházející se v severních Čechách a za tento prodej získal 70 000 kop českých grošů.³⁶⁹ Děčínské panství, město ani hrad za jeho doby nikterak nezměnily svou podobu. Traduje se, že se v této oblasti Mikulášovi nelíbilo. Pravděpodobně kvůli zdejšímu německému obyvatelstvu, se kterým si příliš nerozuměl, a to nejen jazykově. Tato informace se uvádí jako důvod odchodu rytíře Trčky ze severních Čech. Dalším vysvětlením je také větší vzdálenost mezi ostatními trčkovskými državami a Děčínem, což znemožňovalo častější návštěvy na panství.³⁷⁰

Na druhé straně v tomto období získal zpět do trčkovského vlastnictví téměř po padesáti letech za 10 800 kop českých grošů od moravského šlechtice Hynka Bočka z Kunštátu hrady Polnou, Přibyslav a Ronov s opuštěnou tvrzí Šincdorf=Střelecká³⁷¹ a příslušnými vesnicemi.³⁷²

Již 18. června roku 1510 napsal první závěť, v níž odkázal svá panství Opočno, Smiřice, města Třebechovice, Kněžice, Chotěboř, zápisné hrady Lichtenburk a Oheb s příslušenstvím Johance z Březovic, manželce svého strýce Mikuláše staršího na Vlašimi.³⁷³ V závěti uvedl dodatek, že dědička může panství volně odkazovat a své rozhodnutí zopakoval i ve druhé závěti z roku 1515. V novější podobě závěti se také vyjádřil k dalším dědicům,³⁷⁴ přičemž bratrovi Burianovi na Lipnici a jeho synovi Janovi odkázal panství Polnou s hradem a městem Přibyslav, hradem Ronov, pustou tvrzí Šicendorf a poplužními dvory se všemi vesnicemi. Dále Trhovou Kamenici s vesnicemi Rohozná, Starkoč, Lovčice, městečkem Podolí s vesnicemi Zálesí a Velikou Novou Vsí, město Chotěboř s vesnicemi v okolí a dále

³⁶⁵ Jedna z vesnic se jmenuje Zelenice. Heslo Trčka, in: *Ottův slovník naučný* XXV, s. 678.

³⁶⁶ L. DVOŘÁKOVÁ, *Trčkové z Líp na přelomu 15. a 16. století*, s. 121.

³⁶⁷ Nachází se 12 km severovýchodně od Ústí nad Labem.

³⁶⁸ K. PASTYŘÍKOVÁ, *Trčkové v severních Čechách*, s. 6.

³⁶⁹ L. DVOŘÁKOVÁ, *Trčkové z Líp na přelomu 15. a 16. století*, s. 121.

³⁷⁰ K. PASTYŘÍKOVÁ, *Trčkové v severních Čechách*, s. 3.

³⁷¹ Nachází se 9 km od Jihlavy.

³⁷² A. SEDLÁČEK, *Hrady XII*, s. 157.

³⁷³ Tamtéž, s. 38

³⁷⁴ L. DVOŘÁKOVÁ, *Trčkové z Líp na přelomu 15. a 16. století*, s. 122.

zápisy na Lipnici, Německý Brod a hrad Lichtenburk. Učinil tedy změnu a Chotěboř se zápisným na hrad Lichtenburk připsal jeho bratrovi a synovci.³⁷⁵

Největší část majetku odkázal svým příbuzným a při jeho dělení respektoval zájmy svého bratra Buriana a odkázal mu především majetek v jihovýchodních Čechách. Vlašimská větev v čele s Johankou z Březovic získala tedy statky v severovýchodních Čechách³⁷⁶ a její syny Zdeňka, Jana, Jindřicha, Viléma a Mikuláše jmenoval za dědice velišského panství.³⁷⁷ Část svého majetku připsal i svým úředníkům a přátelům s podmínkou, kdyby zemřeli bez nástupců, měly statky připadnout zpět Trčkům.³⁷⁸ Tímto způsobem odkázal Burianovi z Říčan na Ledči zápisné vsi Křešetice, Chrast a Krupov, Mikuláši Otomanovi Křivanskému daroval vsi vilémovského kláštera Malou Vesku a Čejkovice a jeho písaři, Havlovi z Kamenice, daroval ves Sloveč. Podmínky Mikulášovy závěti dávají jasně najevo, že usiloval o to, aby veškerý majetek jeho rodu nepřišel do cizích rukou.³⁷⁹

Městu Chotěboři zanechal ves Kojetín a založil zde kapli, ve které se měly sloužit mše za duši jeho i zemřelých předků.³⁸⁰ Mikuláš mladší zemřel 3. dubna roku 1516 v Mladé Boleslavi a je pochován v kostele v Lipnici.³⁸¹ Rozsáhlý majetek řadil rytíře Mikuláše Trčku mladšího v žebříčku nejbohatších šlechticů na 4. místo za Jindřicha z Hradce, pány z Rožmberka a Jana ze Šelmberka. Za Mikulášem obsadili páté místo páni Kostkové z Postupic a až poslední dvanácté pořadí zaujímá jeden z nejvlivnějších členů panského stavu Zdeněk Lev z Rožmitálu.³⁸²

Jedna z hlavních dědiček, Johanka z Březovic, zemřela záhy po Mikulášově úmrtí 14. července téhož roku na hradě Vlašimi.³⁸³ Ještě v květnu potvrdila všechna Mikulášem odkázaná práva svým pěti synům. V tutéž dobu zemřel také její syn Jindřich a počet dědiců se tak zmenšil. Velké statky obou Mikulášů, staršího i mladšího, připadly zbývajícím bratrům Zdeňkovi, Janovi, Vilémovi a Mikulášovi, přičemž reprezentantem rodu se stal nejstarší Zdeněk. Ve 20. letech 16. století se tak poměr sil mezi lipnickou a vlašimskou větví značně změnil v tom momentě, když v závěti Mikuláše mladšího velká část jmění přešla z lipnické větve na vlašimskou.³⁸⁴

³⁷⁵ F. MENČÍK, *Dějiny města Jičína*, s. 41.

³⁷⁶ L. DVOŘÁKOVÁ, *Trčkové z Lípy na přelomu 15. a 16. století*, s. 122.

³⁷⁷ F. MENČÍK, *Dějiny města Jičína*, s. 41.

³⁷⁸ L. DVOŘÁKOVÁ, *Trčkové z Lípy na přelomu 15. a 16. století*, s. 122.

³⁷⁹ Tamtéž, s. 122.

³⁸⁰ F. MENČÍK, *Dějiny města Jičína*, s. 41.

³⁸¹ A. SEDLÁČEK, *Hrady XII*, s. 38.

³⁸² J. MACEK, *Jagellonský věk v českých zemích 2*, Praha 1994, s. 37.

³⁸³ A. SEDLÁČEK, *Hrady XII*, s. 38.

³⁸⁴ L. DVOŘÁKOVÁ, *Trčkové z Lípy na přelomu 15. a 16. století*, s. 123.

8.4 BURIAN TRČKA Z LÍPY NA LIPNICI

Rytíř Burian byl mladší bratr Mikuláše mladšího a od roku 1489 samostatný držitel Lipnice.³⁸⁵ Stejně jako jeho předci stál i Burian na straně krále. V letech 1472 – 1490 byl dokonce královým věřitelem, kdy mu půjčil částku 1 050 kop českých grošů.³⁸⁶

Burianův nejvýznamnější přínos v rozšiřování rodového dominia spočíval v koupi humpoleckého panství³⁸⁷ v roce 1496 od bratrů Bohuslava, Vlachena a Jana z Leskovce³⁸⁸ za 6000 kop českých grošů.³⁸⁹ Hrad Humpolec s městečkem a osmi vesnicemi připojil rytíř Burian k lipnickému panství, ale od té doby se o něj nestaral, proto začal hrad pustnout.³⁹⁰ Na základě dědictví získal s lipnickým panstvím rozsáhlé církevní majetky jako herálecké panství, želivské opatství, Leštinu a Dobrnice. Jejich držbu nechal potvrdit v roce 1499 Vladislavem Jagellonským.³⁹¹

Následující Burianovy zisky byly pouze dočasné nebo se územně vymykaly zájmům lipnické větve.³⁹² Tak tomu bylo v případě koupi vesnice Vojslavice se dvorem na Čáslavsku v roce 1510 od Heřmana Bohdaneckého z Hodkova za 600 kop českých grošů. Nejprve Vojslavice připojil k Lipnici, později k želivskému panství.³⁹³ Od této doby však tvrz ve Vojslavicích zpustla.³⁹⁴

Dne 13. listopadu roku 1510 se Burian potýkal s uvalením žaloby nejvyššího písaře Albrechta Rendla z Oušavy kvůli dosud nesplacené částce činící 500 kop českých grošů zapůjčených od krále Vladislava.³⁹⁵ V této době již od roku 1508 do roku 1515 a znovu v letech 1516-1522 zastával Burian důležitou státní funkci, a to podkomořího v Českém království.³⁹⁶ V úřadě podkomořího si Burian Trčka vyprosil u krále Vladislava výplatu na své majetky nejen pro sebe, ale i pro své budoucí dědice.³⁹⁷

Pán na Lipnici se jako podkomoří Českého království sice zasloužil o povýšení vesnice Kostelec nad Černými lesy na městečko,³⁹⁸ zároveň se však snažil o omezení moci

³⁸⁵ L. DVOŘÁKOVÁ, *Trčkové z Lípy na přelomu 15. a 16. století*, s. 118.

³⁸⁶ J. MACEK, *Jagellonský věk v českých zemích 1*, Praha 1992, s. 232.

³⁸⁷ L. DVOŘÁKOVÁ, *Trčkové z Lípy na přelomu 15. a 16. století*, s. 118.

³⁸⁸ J. EMLER (ed), *Pozůstatky desk zemských království českého roku 1541 pohořelých II*, s. 481.

³⁸⁹ AČ V, s. 558, č. 42.

³⁹⁰ A. SEDLÁČEK, *Hrady XII*, s. 178.

³⁹¹ AČ VI, s. 581, č. 288.

³⁹² L. DVOŘÁKOVÁ, *Trčkové z Lípy na přelomu 15. a 16. století*, s. 118.

³⁹³ A. SEDLÁČEK, *Hrady XII*, s. 255.

³⁹⁴ T. ŠIMEK a kol., *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, s. 350.

³⁹⁵ AČ XVIII., s. 381, č. 1749.

³⁹⁶ Heslo Trčka, in: *Ottův slovník naučný XXV*, s. 678.

³⁹⁷ J. DOBIÁŠ, *Dějiny královského města Pelhřimova a jeho okolí IV/III. Doba reformační*, s. 156.

³⁹⁸ J. MACEK, *Jagellonský věk v českých zemích 3*, Praha 1998, s. 26.

měst. Nejvíce se měšťané obávali v oblasti soudního práva. Důvodem jejich obav byl v roce 1509 pokus Buriana Trčky a hofrychtěře Jana z Kunvaldu oživit činnost komorních soudů. I přesto, že husitská revoluce tyto soudy odstranila, král Vladislav Jagellonský se chtěl pokusit komorní soudy znovu obnovit. Pověřil tedy touto činností podkomořího Trčku, ale i přes veškeré Burianovy snahy, pokusy ztroskotaly a města ubránila své svrchované soudní pravomoci.³⁹⁹

Burian často neprávem zasahoval do sporů obce a rady v Litoměřicích.⁴⁰⁰ Podkomoří a hofrychtěři byli obecně měšťanům nebezpečnými politickými protivníky a přísnými výběřčími dávek a poplatků, ale i náročnými hosty. Např. v Berouně podkomoří Trčka s doprovodem projedl a propil 22 kop a 12 českých grošů. Pro lepší představu bylo za takové peníze možné zakoupit dům. Velké výdaje za poplatky a hostiny ze strany měst se přeměnily v zášť proti podkomořímu a hofrychtěři. Nenávist vyvrcholila v roce 1515 v otevřený odboj, na jehož základě zbavil král Vladislav pány Trčku i Kunvalda jejich úřadů. Na tyto státní pozice jmenoval svého sekretáře Albrechta Rendla z Oušavy a malostranského měšťana Václava Roztockého z Teplé.⁴⁰¹ Zanedlouho po zvolení nových úředníků došlo však znovu k nesvárům mezi městy, králem a šlechtou. Zmíněné stavy usilovaly o to, aby se podkomořím stal někdo z jejich členů. Nakonec se Rendl stal obětí politického kompromisu a Burian Trčka se vrátil do svého výnosného úřadu. Přesto zápas měst o podkomořský úřad trval i nadále.⁴⁰²

Od roku 1513 působil Burian v Roudnici nad Labem, kterou měl s přilehlými vesnicemi v zástavě od Viléma Švihovského z Rýzmburka.⁴⁰³ Od tohoto roku se Burian v manských knihách nazývá pánem roudnickým.⁴⁰⁴ Roudnický hrad se dokonce stal v letech 1515 a 1516 hostitelem sjezdu nejvyšších úředníků a zemských soudců Českého království.⁴⁰⁵ Další panství formou zástavy získal Burian na Lipnici z důvodu finančních potíží Jana Žampacha z Potštejna. Ten mu zastavil nejprve některé části Žampachu a posléze v roce 1513 celé panství představující hrad Žampach se dvorem a vsí Budy s příslušenstvím ve 12 vesnicích a dvou menších městech.⁴⁰⁶

³⁹⁹ Tamtéž, s. 42.

⁴⁰⁰ Tamtéž, s. 349.

⁴⁰¹ Tamtéž, s. 42.

⁴⁰² J. MACEK, *Jagellonský věk v českých zemích 3*, s. 43.

⁴⁰³ K. PASTYŘÍKOVÁ, *Trčkové v severních Čechách*, s. 6.

⁴⁰⁴ A. SEDLÁČEK, *Hrady VIII. - Rakovnicko a Slansko*, Praha 1998, s. 183.

⁴⁰⁵ K. PASTYŘÍKOVÁ, *Trčkové v severních Čechách*, s. 6.

⁴⁰⁶ T. ŠIMEK a kol.: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, s. 566.

V roce 1515 se podkomoří Burian významně zasloužil o privilegium vydané králem Vladislavem týkající se zajištění rovnoprávného postavení příslušníků církve pod obojí ve městě Hradec Králové a stanovení skutečnosti, že Hradec má při všech jednáních přednost před ostatními královskými městy.⁴⁰⁷

Následující roky však nebyly příliš příznivé pro Buriana Trčku. V roce 1517 vyhlásil Hynek Boček z Kunštátu Burianovi válku. Příčinou vypuknutí konfliktu bylo nezaplacení dluhu po zesnulém bratrovi Mikuláši mladším na Lichtenburku. Když totiž Mikuláš kupoval Polnou, nedoplatil původnímu majiteli 10 050 kop českých grošů a tuto částku měl uhradit Burian jako nový majitel panství, ten se však zdráhal finanční dluh vyrovnat.⁴⁰⁸ Po útoku na Buriana Trčkovi přátelé zničili nepříteli tvrz, dvůr a hamry u Žďáru. Nejvyšší purkrabí Zdeněk Lev z Rožmitálu začal následně po krajích svolávat zemskou hotovost, jakmile však vzešly od královského dvora a z moravské stavovské obce kompromisní návrhy, došlo k zastavení boje.⁴⁰⁹

V roce 1518 získal do zástavy hrady Hradištko od Zdeňka Lva z Rožmitálu z důvodu finančních potíží v Českém království, jenž však záhy za tři roky prodal Janu staršímu Firšici z Nabdína⁴¹⁰ a Žiželic, s kterým v roce 1521 naložil stejně.⁴¹¹

Od roku 1519 do roku 1522 se nepřetržitě jednalo o cestě krále Ludvíka do Čech a na Moravu. Už zemský sněm na sv. Lucii 13. prosince 1518 rozhodl vyslat delegaci tří stavů do Budína a požádat, aby Praha mohla uvítat po deseti letech krále. Ovšem proti odchodu Ludvíka z Budína se razantně postavili uherští rádci naplnění obavami, že ztratí vliv na mladého krále. Sám Ludvík měl obavy, aby nebyl jeho život v Praze ohrožen, jako tomu bylo u jeho dávného předchůdce na českém trůně. Oproti odmítavému postoji uherských magnátů radil Jagelloncovi polský král pravý opak, přičemž stejně se vyslovili i vyslanci benátské republiky. Ti upozorňovali na nebezpečí ztráty české koruny. Ludvík se tedy roku 1520 rozhodl odebrat do Čech, ale jeho cestu zmařila morová epidemie. O rok později pod výhrůzkami českých stavů se panovník definitivně rozhodl odjet do Prahy. Rozhodnutí mu ulehčila i vidina slíbené finanční a vojenské pomoci z Čech, což by bez zrealizované cesty nezískal.⁴¹² V tomto sledu událostí potvrdil Burian roku 1519 zástavu na panství Žampach

⁴⁰⁷ F. MUSIL a kol., *Dějiny východních Čech*, s. 642.

⁴⁰⁸ J. MACEK, *Jagellonský věk v českých zemích 2*, Praha 1994, s. 108.

⁴⁰⁹ Tamtéž, s. 109.

⁴¹⁰ A. SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze Království českého V Podkrkonoší*, Praha 1995, s. 295.

⁴¹¹ Heslo Trčka, in: *Ottův slovník naučný XXV*, s. 678.

⁴¹² J. MACEK, *Jagellonský věk v českých zemích 1*, Praha 1992, s. 309-310.

Hynkovi Krušinovi z Lichtenburka a v roce 1521 přešla zástava na bratry Vojtěcha a Jana z Pernštejna. Ani Burian, ani žádný z jeho nástupců na hradě nesídlili, proto hrad zpustl.⁴¹³

Dne 22. prosince 1519 Burian se svým synem Janem potvrdili městu Přibyslavi všechny výsady a práva, které měšťané kdysi obdrželi od Jindřicha z Lípy.⁴¹⁴

Poslední roky života vyplnil Burian nákupem dalšího majetku. V roce 1520 se stal vlastníkem Miletína v Podkrkonoší⁴¹⁵ a kolem téhož roku mu Václav Lorecký ze Lkouše prodal opuštěnou tvrz Dolany s poplužním dvorem, s tím opatřením, že se zaručí statky ve Zdechovicích, pokud se nebude o tvrz starat. Záhy ji Burian připojil k městeckému majetku.⁴¹⁶ Následujícího roku přikoupil ves a zámek Horní Beškovice⁴¹⁷ a k nim příslušné vsi⁴¹⁸ od syna Jana z Firšic a Nabdína, Jana z Firšic.⁴¹⁹ Ještě o rok později přikoupil Burian od Jindřicha z Vojslavic vsi Košetice, Buřenice, Babice, Dobřemilice, celé Přaslavice, opuštěnou tvrz v Březině, poplužní opuštěný dvůr a část vsi Radějovice a Opatovice poblíž Buřenic. Tento majetek připojil k rozsáhlému lipnickému panství.⁴²⁰

I přes zmíněné zisky se majetek Buriana na Lipnici a jeho dědiců podstatně navýšil o připsané dědictví bratra Mikuláše mladšího. Burian Trčka z Lípy na Lipnici zemřel 30. května 1522 v Praze⁴²¹ a je pohřben na Lipnici.⁴²² Z jeho synů se dospělosti dožil pouze Jan, a ten se stal samostatným pánem na Lipnici.⁴²³ Po smrti Buriana Trčky převzal roudnické panství zpět do svého vlastnictví Vilém Švihovský.⁴²⁴

⁴¹³ T. ŠIMEK a kol., *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, s. 566.

⁴¹⁴ A. HAAS, *Privilegia nekrálovských měst českých z let 1501-1526*, s. 327.

⁴¹⁵ A. SEDLÁČEK, *Hrady V*, s. 124.

⁴¹⁶ A. SEDLÁČEK, *Hrady I Chrudimsko*, Praha 1993, s. 190.

⁴¹⁷ Nachází se 13 km od Roudnice nad Labem.

⁴¹⁸ Beřkovice, Chrást, Vraňany, Pomyšl, Předonín, Hoholice, Libkovice, Počaply, Citov, Bechlín, Krivousy, Kozarovice, Černouček a Jevíněves.

⁴¹⁹ A. SEDLÁČEK, *Hrady VIII*, s. 201.

⁴²⁰ A. SEDLÁČEK, *Hrady IV*, s. 345.

⁴²¹ L. DVOŘÁKOVÁ, *Trčkové z Lípy na přelomu 15. a 16. století*, s. 118.

⁴²² Heslo Trčka, in: *Ottův slovník naučný XXV*, s. 678.

⁴²³ L. DVOŘÁKOVÁ, *Trčkové z Lípy na přelomu 15. a 16. století*, s. 118.

⁴²⁴ K. PASTYŘÍKOVÁ, *Trčkové v severních Čechách*, s. 6.

8.5 JAN STARŠÍ TRČKA Z LÍPY NA LIPNICI

Jan starší Trčka byl syn Buriana na Lipnici z 3. generace rodu. O jeho životě a činech do roku 1526 se příliš nedochovalo. Nevíme, kdy se narodil a kolik mu tedy bylo let v době úmrtí jeho otce. Zřejmě již dosáhl plnoletosti, protože po smrti Buriana v roce 1522 získal lipnické panství s hradem Humpolcem, který pravděpodobně neobýval, protože jakékoli informace z této doby nejsou k dispozici.⁴²⁵ Spolu s lipnickým panstvím po otci zdědil ještě hrad Polnou po strýci Mikuláši mladším a stal se tak jeho vlastníkem na dalších 16 let.⁴²⁶

Z dopisu Zdeňka Lva z Rožmitálu Petrovi z Rožmberka na přelomu let 1522 a 1523 je patrné, že Jan Trčka starší byl žádaným rytířem na politickém poli dění a to na základě toho, že nejvyšší purkrabí radil poslednímu Rožmberkovi, aby doplnil volná místa v zemském soudě z Čáslavského kraje také mimo jiné i Janem Trčkou.⁴²⁷ V roce 1523 Mikuláš Niklásek z Žitěnic a na Chotouchově obvinil Jana Trčku jako majitele a dědice statků Buriana Trčky z Lípy z nedodržení smlouvy týkající se statku v Dolanech s příslušenstvím. Smlouvu uzavřel Burian s Mikulášem Nikláskem a podle ní měl Mikulášovi dát za statek 10 kop českých grošů, ale stále tak neučinil.⁴²⁸

O Janově vlivném a důležitém postavení v království vypovídá majestát udělený králem Ludvíkem dne 27. května 1524, na základě kterého měl povolení k získávání kovů (zlata, stříbra, mědi, cínu, olova) na gruntech a zároveň ho na dalších patnáct let osvobodil od poplatků doposud odváděných do královské komory. Kromě zmíněného privilegia mu také udělil právo prodeje těchto kovů.⁴²⁹

O tom, že byl Jan starší Trčka mezi obyvateli českých zemí oblíbený, vypovídá následující úryvek: „*Urozenému a statečnému rytíři panu Janovi Trčkovi z Lípy a na Lipnici pánu nám milému!*“⁴³⁰

⁴²⁵ T. ŠIMEK a kol., *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, s. 350.

⁴²⁶ A. SEDLÁČEK, *Hrady XII*, s. 158.

⁴²⁷ AČ XII, s. 65-66, č. 1416.

⁴²⁸ AČ XXXII, s. 499, č. 4547.

⁴²⁹ AČ XI, s. 461

⁴³⁰ A. SEDLÁČEK, *Hrady XII*, s. 158.

8.6 BRATŘI Z VLAŠIMSKÉ VĚTVY RODU: ZDENĚK, VILÉM A MIKULÁŠ

Synové zesnulého Mikuláše staršího vládli na zděděném panství jménem své matky Johanky Kroměšínové,⁴³¹ po ní jim připadl Velíš s Opočnem a z lipnické rodové linie Lichtenburk po bratranci Mikulášovi mladším.⁴³² Až do roku 1521 vedli všichni bratři správu rodového majetku a zasloužili se o jeho rozvoj. Již v roce 1510 nechal nejstarší z bratrů Zdeněk založit ve Vlašimi první ševcovský cech, jenž se měl řídit podle cechu kouřimského.⁴³³ Ten také o sedm let později postoupil z blíže neuvedených důvodů vsi Bohunov, Poříčí a Bradlné, které měli Trčkové ve vlastnictví od Ladislava z Boskovic Vilémovi z Pernštejna.⁴³⁴

Smlouvou z roku 1518 se bratři dohodli, jaká panství budou spravovat, přičemž nejstarší Zdeněk získal opočenské panství a každý rok byl povinen odvádět vlašimskému zámku, jehož majitelem se stal mladší bratr Vilém, 500 kop českých grošů. Vilém tedy získal vlašimské panství a stal se nakonec on reprezentantem vlašimské větve rodu a zároveň vladařem a správcem zbylých panství. Mimo to přijímal platy a úroky z vlašimského, pelhřimovského a říčanského panství. Z těchto peněz vyplácel další dva bratry. Tři roky po uzavření majetkové dohody dne 23. listopadu 1521 Vilém však zemřel, ale zanechal po sobě nezletilého syna Jana zvaného mladšího. Několik měsíců před Vilémem 26. května zemřel i třetí z bratrů Jan a od té doby všechna panství zůstala Zdeňkovi, Mikulášovi a jejich synovci Janovi.⁴³⁵

Pozůstalí dva bratři se synovcem Janem mladším patřili k nejbohatším rytířům v Českém království.⁴³⁶ Vedení vlašimského majetku po zemřelém bratrovi Vilémovi převzal Mikuláš.⁴³⁷ Z jeho iniciativy začal být v březnu 1522 přestavován kostelík na Kladrubské hoře ve Vlašimi zasvěcený památce upálení Mistra Jana Husa do gotické podoby. Dostavěn byl následujícího roku 1523, jak dokazuje letopočet a erb rodu Trčků na presbytáři. Vzpomínku na záslužný čin Mikuláše Trčky dokládá nápis na pravé straně v kostele, kde ještě v 19. století stál oltář sv. Jana Nepomuckého: „*Léta po narození Syna Božího 1522 v pátek po sv. Řehoři založen jest tento chrám Boží z rozkázání a z nákladu urozeného a statečného rytíře pana Trčky z Lípy, toho času pána na Vlašimi, kdež i dokonán jest téhož léta v pátek po sv. Jiljí.*“

⁴³¹ J. ROŠTLAPIL, *Rod pánů Trčků z Lípy*, s. 22.

⁴³² A. SEDLÁČEK, *Hrady XV Kroušimsko, Vltavsko a jihozápadní Boleslavsko*, Praha 1998, s. 184.

⁴³³ F. A. SLAVÍK, *Dějiny města Vlašimě a jeho statku*, s. 114.

⁴³⁴ AČ VI, s. 547, č. 410.

⁴³⁵ L. DVOŘÁKOVÁ, *Trčkové z Lípy na přelomu 15. a 16. století*, s. 123.

⁴³⁶ A. SEDLÁČEK, *Hrady XV*, s. 184.

⁴³⁷ L. DVOŘÁKOVÁ, *Trčkové z Lípy na přelomu 15. a 16. století*, s. 123.

Bud' Bohu čest a chvála. “ Z roku dostavby kostela 1523 se zcela jistě do 19. století dochovala cínová křtitelnice, jak vypovídá následující úryvek: „*Tato křtitelnice dělána jest léta Božího 1523. Ke cti a chvále Pánu Bohu všemohoucímu a rytíře pana Trčky.*“ Dalšími dochovanými exponáty z tohoto roku jsou uváděny stříbrné kalichy a jiné bohoslužebné nádoby, pět misálů, nejstarší z nich z počátku 15. století.⁴³⁸ Bezpochyby nejzajímavějším artefaktem je hrobka zemřelých pánů na Vlašimi nacházející se uprostřed kostelní lodi, přičemž nápisy náhrobních kamenů zaznamenávají mimo jiné úmrtí Jana a Viléma, synů Mikuláše staršího: „*Léta 1521 v neděli na den sv. Trojice umřel jest pan Jan Trčka z Lípy, syn pana Mikuláše Trčky z Lípy a paní Johanky z Březovic. Proste za něj Pána Boha!*“ „*Léta 1521 v sobotu před sv. Kateřinou umřel jest pán Vilém Trčka z Lípy...*“⁴³⁹

Ještě téhož roku 1523 nechali oba bratři jako obhájci víry pod obojí rovněž ve Vlašimi postavit nový kostel a o rok později dne 3. listopadu 1524 darovali dědičně místnímu špitálu ves Pavlovice⁴⁴⁰ s poplužními, poddanskými dvory se všemi dvanácti osazenými a dvěma opuštěnými usedlostmi s ročním platem 18 kop českých grošů a za správce dědičného platu určili vždy purkmistra a konšely.⁴⁴¹

Z dopisu Zdeňka Lva z Rožmitálu Petrovi z Rožmberka na přelomu let 1522 a 1523 je patrné, že stejně jako Jan starší na Lipnici byl i Zdeněk Trčka žádaným rytířem na politické scéně. Když totiž Lev z Rožmitálu doporučoval doplnit volná místa v zemském soudě z Hradeckého kraje, jmenoval mimo jiných také Zdeňka Trčku.⁴⁴²

V roce 1524 se Zdeněk s Mikulášem zasloužili o rozšíření trčkovského majetku koupí kumburského panství u Jičína.⁴⁴³ Na této koupí je zřetelná snaha bratrů získávat majetek nejen dědičným zprostředkováním, ale i vlastními finančními prostředky.

Z důvodu nespokojenosti Mikuláše týkající se rozdělení majetku starším bratrem, poslal Zdeňka dne 14. července 1526 před soud. Ten však rozhodl, aby majetek zůstal rozdělen tak, jak je doposud.⁴⁴⁴ Po vyřešených majetkových sporech potvrdil Zdeněk o několik měsíců později 19. prosince jičínským měšťanům vydanou listinou dosud uznávaná privilegia.⁴⁴⁵ Ani Mikuláš nezůstával pozadu a ještě v témže roce nechal ve Vlašimi založit druhý cech, a to řeznický, který se řídil taktéž podle kouřimských pravidel.⁴⁴⁶

⁴³⁸ F. A. SLAVÍK, *Dějiny města Vlašimě a jeho statku*, s. 122.

⁴³⁹ Tamtéž, s. 123.

⁴⁴⁰ Tamtéž, s. 42.

⁴⁴¹ Tamtéž, s. 147.

⁴⁴² AČ XII, s. 65-66, č. 1416.

⁴⁴³ L. DVOŘÁKOVÁ, *Trčkové z Lípy na přelomu 15. a 16. století*, s. 123.

⁴⁴⁴ F. A. SLAVÍK, *Dějiny města Vlašimě a jeho statku*, s. 42.

⁴⁴⁵ J. FRANCEK, *Dějiny Jičína*, s. 64.

⁴⁴⁶ F. A. SLAVÍK, *Dějiny města Vlašimě a jeho statku*, s. 116.

Další počínání bratrů z vlašimské větve rodu přesahuje sledované období do roku 1526. Na základě těchto událostí je patrné, že bratři z vlašimské větve rodu neřešili pouze majetkové spory, ale záleželo jim především na obnově a rozvoji rodových panství.

9. ZÁVĚR

Snahou bakalářské práce je zachytit mocensko-politický vzestup a majetkovou držbu prvních generací Trčků z Lípy, kteří patřili nejprve k příslušníkům rytířského, ale již od 2. poloviny 16. století k příslušníkům panského stavu.

Hlavní roli sehrál historicky první doložený příslušník rodu Mikuláš Trčka z Lípy na Lipnici, jenž dokázal v polipanské době vybudovat značný pozemkový majetek v jihovýchodních a východních Čechách na základě zápisu církevních držav. Aktivně se zapojoval i do veřejného života a především díky přátelství s Jiřím z Poděbrad připravil tak půdu pro své dědice. Jeho dva synové Burian a Mikuláš starší na základě připsaných majetků založili dvě větve rodu – lipnickou a vlašimskou, přičemž oba bratři získaná panství rozšiřovali a díky přízni českým panovníkům působili nejen na vojenském, ale i diplomatickém poli dění.

Rod Trčků v prvních generacích zažil nejvýraznější růst ekonomické aktivity v letech působení Mikuláše mladšího Trčky z Lípy z lipnické větve. Jemu se podařilo výrazně rozšířit rodové impérium díky skupování menších statků nižší šlechty ve východních Čechách na Hradecku a Jičínsku, čímž vytvořil opočenské a smiřické panství a svým bohatstvím předčil i velkou část příslušníků panského stavu Českého království.

Veškerá panství Trčků zahrnovala nejen města, městečka, řadu vesnic, ale také poplužní dvory a hrady. V roce 1529 vlastnili až 44 těchto poplužních dvorů a ve třech dalších případech se spolupodíleli s jinými majiteli na jejich držení. Již na konci 15. století měli ve svém držení více než 20 hradů, což bylo pro příslušníky nižší nobility do té doby nepředstavitelné a řadili se tak na totožnou úroveň vlastníků z panského stavu. Pro poddanská města a městečka v rukou Trčků znamenala jejich éra vlády dobu rozkvětu. V období na přelomu 15. /16. století výrazně podporovali rozvoj měst na základě udělování mnohých privilegií, z nichž plynul pro feudály ohromný zdroj příjmů. V této době jim patřilo až 27 měst a městeček a ta tvořila důležitou součást veškerých trčkovských panství.

Nejvýrazněji se ekonomická aktivita rytířů Trčků z Lípy projevovala v již zmiňovaném rozšiřování územního rozsahu panství. I přes ztrátu některých držav spočívalo jejich bohatství ve značném majetku a všichni členové prvních generací rodu se ve větší či menší míře podíleli na jeho znásobování a zvelebování.

Vzhledem k torzovitým údajům o majetkových přesunech bylo velmi složité sestavit ucelený obraz jejich panství a pojednat o jejich činech. Na úplný závěr bych ráda podotkla, že popis není vyčerpávající a teprve podrobnější analýza dalších pramenů by mohla přinést rozšiřující informace.

10. Seznam použitých pramenů a literatury

Archív český: čili Staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích díl I-VI., Ed. František PALACKÝ, Praha 1840-1872.

Archív český: čili Staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích díl X-XII, XV, XVII, XXII, XXIII., Ed. Josef KALOUSEK, Praha 1890-1906.

Archív český: čili Staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích díl díl XXXII., Ed. Jaromír ČELAKOVSKÝ, Praha 1915.

Pozůstatky desk zemských království českého roku 1541 pohořelých II, Ed. Josef EMLER, Praha 1872.

Staré letopisy české z rukopisu křížovnického, Ed. František ŠIMEK – Miloslav KAŇÁK, Praha 1959.

BŮŽEK Václav a kol., *Věk urozených. Šlechta v českých zemích na prahu novověku*, Praha a Litomyšl 2002.

ČORNEJ Petr – BARTLOVÁ Milena: *Velké dějiny zemí koruny české VI.*, Praha a Litomyšl, 2007.

ČORNEJ Petr, *Velké dějiny zemí koruny české V.*, Praha a Litomyšl, 2000.

DOBIÁŠ Josef, *Dějiny královského města Pelhřimova a jeho okolí IV./III.*, Praha 1957, s. 862.

DOUBEK Eduard – HOUBA Michal, *Světla nad Sázavou v zrcadle dějin*, Praha 1992.

DVOŘÁKOVÁ Lenka, *Trčkové z Lípy na přelomu 15. a 16. století*, in: *Proměny feudální třídy v pozdním feudalismu*, Praha 1976.

FRANCEK Jindřich, *Dějiny Jičína*, Praha 2010.

HAAS Antonín, *Privilegia nekrálovských měst českých z let 1453-1500*, Praha 1960.

HAAS Antonín, *Privilegia nekrálovských měst českých z let 1501-1526*, Praha 1960.

HÁS Jiří, *Šlechtické rody na Rychnovsku*, Praha 2001.

CHALUPA Aleš, *Panství Smiřice a jeho poddaní v polovině 17. století*, in: *Hradecký kraj*, Hradec Králové 1958.

MACEK Josef, *Česká středověká šlechta*, Praha 1997.

MACEK Josef, *Jagellonský věk v českých zemích I*, Praha 1992.

MACEK Josef, *Jagellonský věk v českých zemích 2*, Praha 1994.

- MACEK, Josef: *Jagellonský věk v českých zemích 3*, Praha, 1998.
- MENČÍK Ferdinand, *Dějiny města Jičína, 1. díl, 1. sv.*, Jičín 1902.
- MEZNÍK Jaroslav, *Tvář stárnoucího středověku. Výbor článků a studií*, Brno 2008.
- MUSIL František a kol., *Dějiny východních Čech v pravěku a středověku do roku 1526*, Praha 2009
- Ottův slovník naučný, sv. XXV, Praha 2002.
- PASTYŘÍKOVÁ Kateřina, *Trčkové v severních Čechách*, in: Děčínské vlastivědné zprávy 12 č. 2, Děčín 2002.
- POLÍVKA Miloslav, *Mikuláš z Husi a nižší šlechta v počátcích husitské revoluce*, Praha 1982.
- ROŠTLAPIL Josef, *Rod pánů Trčků z Lípy*, in: Paměti města Dobrušky panství opočenského, Dobruška 1887.
- SEDLÁČEK August, *Hrady, zámky a tvrze Království českého, díly I., II., IV., V., VIII., X., XII., XV.*, Praha 1993-1998.
- SLAVÍK František August, *Dějiny města Vlašimě a jeho statku*, Tábor 1889.
- ŠIMEK Tomáš a kol., *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. VI. Východní Čechy*, Praha 1989.
- ŠMAHEL František, *Husitská revoluce 3. Kronika válečných let*, Praha 1993.
- ŠMAHEL František, *Husitská revoluce 4. Epilog bouřlivého věku*, Praha 1972.
- TURČÍN Oldřich, *Jeroným Bukovský z Neudorfu, regent smiřických panství*, in: Z Českého ráje a Podkrkonoší 8, Semily 1995.
- URBÁNEK, Rudolf: *České dějiny III/1. Věk poděbradský*, Praha 1915.
- URBÁNEK Rudolf, *České dějiny III/2. Věk poděbradský*, Praha 1918.
- URBÁNEK Rudolf, *Husitský král*, Praha 1926.
- URBÁNEK Rudolf, *Konec Ladislava Pohrobka*, Praha 1924.

11. Seznam příloh

Příloha č. 1: rodokmen Trčků z Lípy

Příloha č. 2: erb Trčků z Lípy

Příloha č. 3: přehled původu získaného majetku:

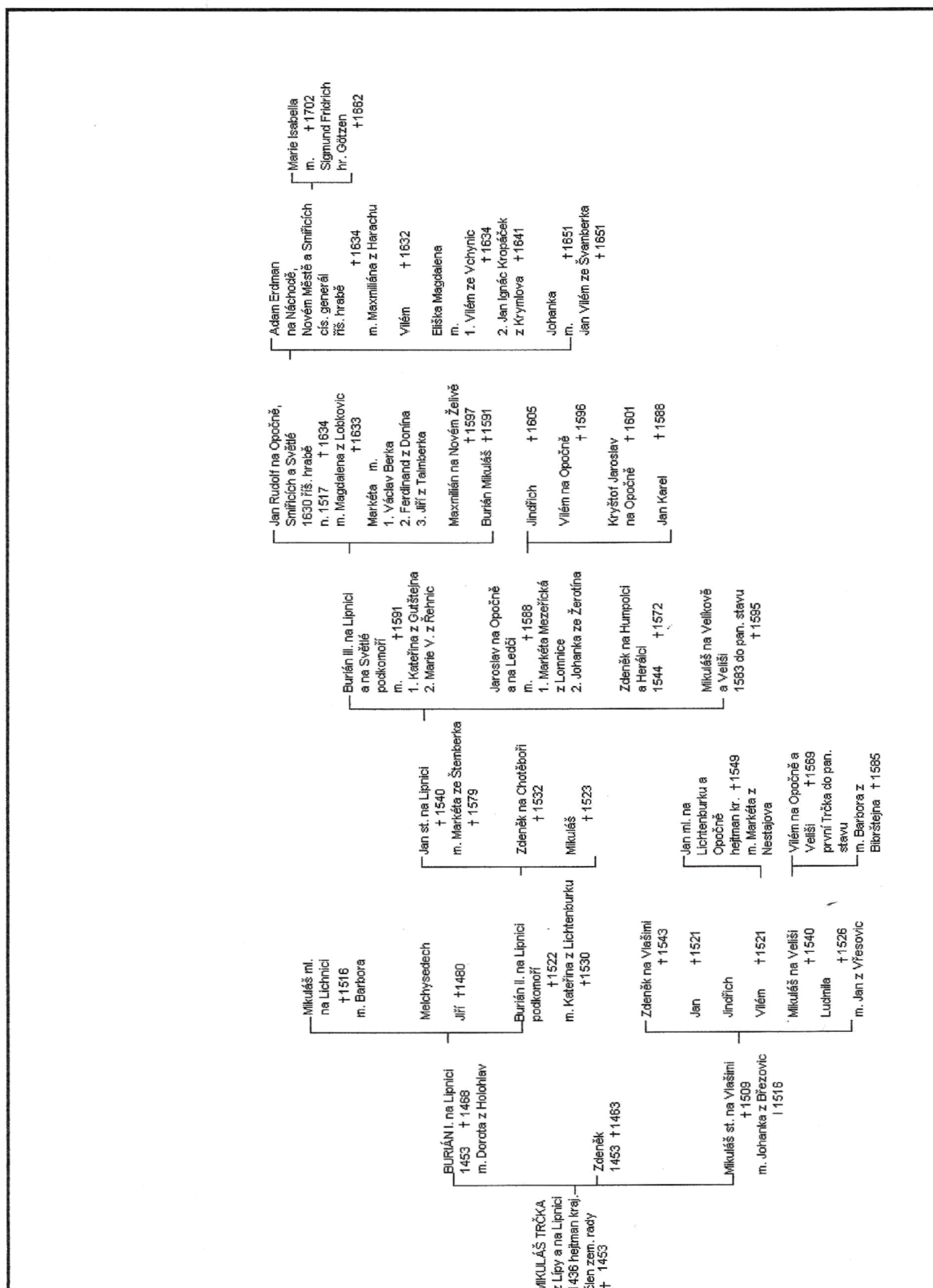
DVOŘÁKOVÁ Lenka, Trčkové z Lípy na přelomu 15. a 16. století, in: Proměny feudální třídy v pozdním feudalismu, Praha 1976, s. 125.

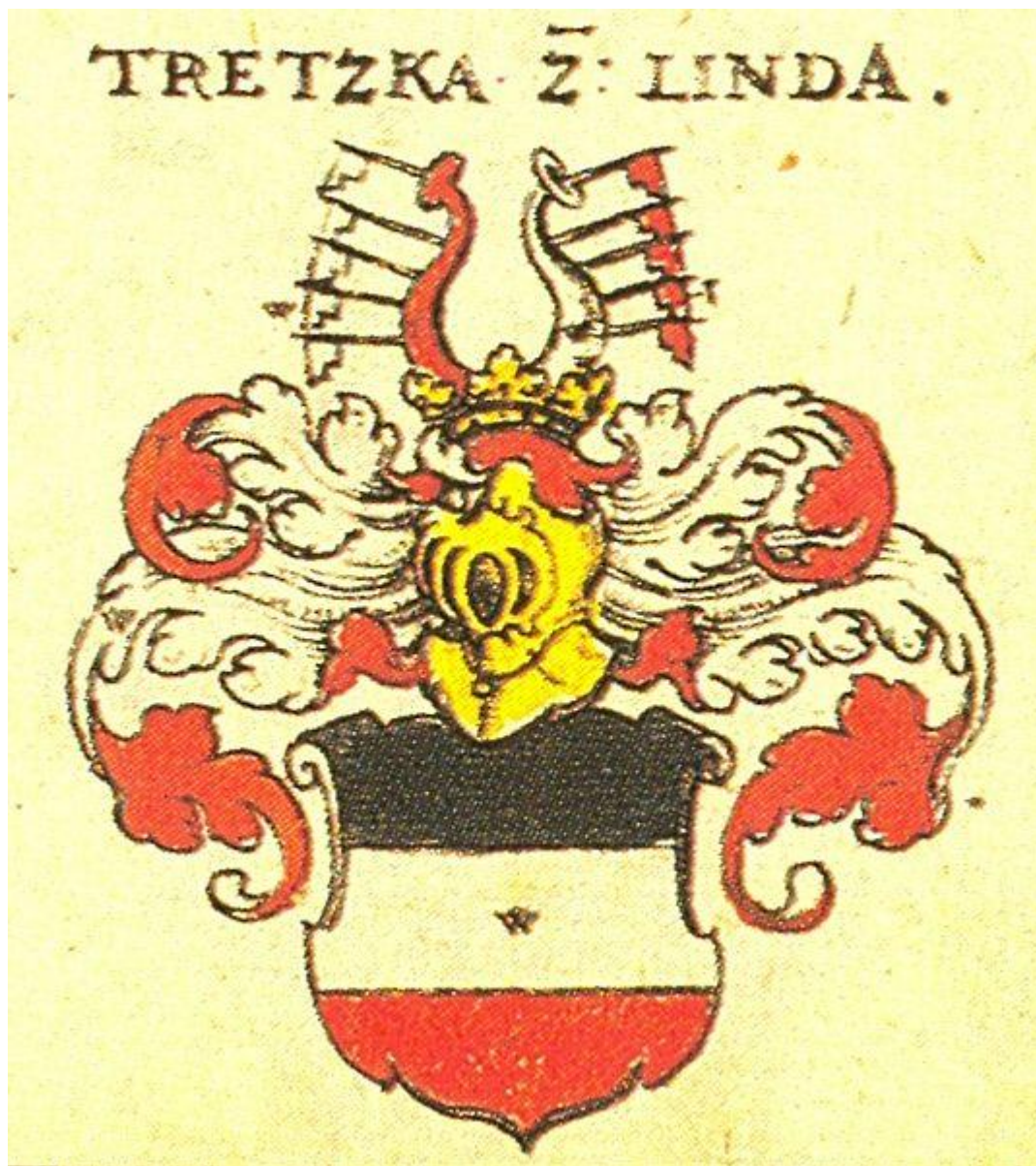
Příloha č. 4: sumy vynaložené Trčky na nákup statků:

DVOŘÁKOVÁ Lenka, Trčkové z Lípy na přelomu 15. a 16. století, in: Proměny feudální třídy v pozdním feudalismu, Praha 1976, s. 127.

Příloha č. 1

Rodokmen Trčků z Lípy

Příloha č. 3

Přehled původu získaného majetku				
Jméno	Statky:			
	církevní	zeměpanské	panské	vladycké
Mikuláš z Lípy a Lipnice	14	1	1	1
Burian z Lípy a Lipnice	—	2	1	1
Mikuláš st. z Lípy a Vlašimi	1	—	1	5
Burian z Lípy a Lipnice	—	1	2	1
Mikuláš ml. z Lípy a Lichtenburk	2	2	11	39

Příloha č. 4

